

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Judbyndelsesskrift
til
den offentlige Examen

i

 Viborg Cathedralskole

den 17de—25de September 1844.

-
1. Emendationes M. Tullii Ciceronis Tusculanarum Disputationum. Part. III. Af Overlærer Mag. A. S. Wessenberg.
 2. Skoleefterretninger. Af Rektor F. C. Olsen.

Viborg, 1844.
Trykt hos H. Wissing.

I.

EMENDATIONES

M. TULLII CICERONIS TUSCULANARUM DISPUTATIONUM.

PARTICULA III.

SCRIPSIT
A. S. WESENBERG,
ART. MAG.

Quod abhinc triennium facere institueram, ut *Tregderi* editionem *Tusculanarum Disputationum* recognoscere atque perpolirem, tandem absolui; quoniam non pauca supersunt, quae dubitationem aliquam habeant; sed illa in medio relinquere malui et in *Tregderi* scriptura acquiescere quam committere, ut leuius audaciusque artem criticam exercuisse uiderer.

Unius Gudiani collatoris de cod. Regio silentio *Tregderus* praeter eos, quos passim tractauit locos, his nimium tribuit: ex Bergeri testimonio et ex Krarupii silentio R I, 43 *simile*, 58 *audierat*; ex Kr. et B. sil. I, 3 *Caio*, 5 *iacuit*, 18 *disc. animi*, 51 *ne occ.*, 79 *quod dol.*, II, 3 om. *non compr.*, IV, 15 *imbecilam*, V, 94 *requirat*.

Addenda ad Part. I p. II. Ex Gud. coll. et Kr. test. R II, 49 *Ulyxes* (P), IV, 6 *disceptaret*, V, 64 *a portas*. Ex G. test. R I, 100 *Lygurgi*, 101 *Ligurgi*, RP III, 53 *Carth.*, IV, 22 et a, V, 5 *peccanti*, 7 *Ulyxem*, 46 *Ulyxi*, 16 *At eidem*, 24 *escendere*, P 36 *quit*, RP 36 *canentibus*. Ex K. test. R III, 75 *demque*, 76 *ratione ratione*, IV, 21 *distingunt*, 44 *Demostheni* (?), 55 *istrione*, V, 40 *tripertio*, 81 *Hieronimus*. Ex G. et K. sil. R I, 40 *et diu.*, RP V, 47 *ipse homo*. Ex G. sil. R IV, 33 om. *satis*. Ex K. sil. R I, 15 *moriundum*, II, 18 *officio* (ex G. sil. *officii*), 22 *manum* (ex G. sil. *manus*), III, 79 *nam quam*.

Hos locos sic distinctos mallem: I, 54 mori, uel, 63 aedificauit Pl., 70 uides, tamen, ut, 88 illud, bono — indiget. Sed — (dici — exp.): at, III, 5 errat, neque, 6 medicina, ph., 35 hui quod — est aux., 41 potest mentis, IV, 2 urb., ea quae, 18 est, ea quam, 41 insistere. O. (cf. II, 62), 63 consc., quodque — uerat, ad, V, 13 uideatur; quum, 18 in eam quae, 23 ualeat; quum, 31 potest. Qua, 34 putaret, Haud, 38 naturae. Et, 73 dicere? An, 76 bona, alia, 82 beat., id, 85 Th. et — secuti imb., 112 agitis?, 113 unde quo, 118 obtinetur. Aut — recte; aut — discedat. Sic, 120 uiderint; mihi.

Lib. IV.

2, 3. *Et cantus tum suisse rescriptos uocum sonis et carmina.* Sic Tregderus quoque ex omnibus codd.; qua scriptura vindicanda interpretes frustra se torserunt, quum inauditam quasdam uerbo *rescribendi* significaciones assignarent. Mihi de cd. archetypi mendo dubium non est: illud dubitari potest, utrum scribendum sit, ut uoluit Wollius: *perscriptos*, an, ut Lambinus edidit: *descriptos*, quam equidem correctionem illi practulerim, non solum quod aliquanto facilior est, sed etiam quod Wolfiana in *sonis* (ɔ: sonorum notis; cf. I § 62, de Rep. III, 3) duriorem quandam habet breuitatem. De *descriptos* (ɔ: signatos, expressos, notatos) *u. sonis* (= ex *u. s.*) cf. de Legg. III § 44 *Descriptus populus censu, ordinibus, aetatibus*, de Orat. II, 145, Uerrin. V, 27, Maduig. Gramm. Lat. § 254, n. 5. Ceterum Kühneri et Klotzii causa hoc moneo, quod uel ex iis, quae sequuntur, facile intelligitur, † *rescr. u. son.* cum *cantus* (melodias) tantum esse iungendum, non etiam cum *carmina* (poëmata).

3, 6. *inuitabantur illecebris blanda e uoluptatis* (ɔ: ill., quas uoluptas blanditiis suis adhinet). Sic Ciceroni, si accuratius subtiliusque scribere uellet, scribendum fuit; nam uoluptas sensibus blanditur coque homines ad se illicit; cf. de Finn. I, 33 *blanditiis uoluptatum deleniti atque corrupti* (= *illecti*);

de Off. II, 37 *uoluptates, blandissimae dominae.* Sed *blandae* paucorum edd. interpolatorum auctoritatem paruam aut nullam habet: in archetypo fuisse *blandis* declarat consensus omnium sere edd. Mosseri, 6 Oxx., (Gebhardi), etiam RP, de quibus Tregderus Gudiani collatoris et Krarupii silentio magis quam unius Bergeri credere debuit. Quae scriptura etsi pleonasmum quendam habet (cf. ad Fam. XV, 16, 3 *delenitus illecebris uoluptatis*) potiusque contra fuit, ut Plautino vocabulo utar, *illecebrosis blanditiis* dicendum, tamen, quoniam ne Ciceronis quidem loci desunt, ubi adiectuum aliquod a substantivo regente ad id, quod regitur, aut contra negligentius translatum sit,¹⁾ codicem auctoritati est parendum, quum praesertim Plautus (Asin. I, 3, 54) similiter dixerit: *illaciebas me ad te blande ac benedice.*

3, 7. *quod et facile ediscantur et ab indoctis probentur.* In RP, G. 1, 2, cett. Mosseri, 5 Oxonn. (ɔ: in archetypo) est: *etiam facile —*, unde in paucis edd. interpolatis (b) mendosissime sine correctione siue omissa nota syllabae *iam* factum est, quod nunc uulgo edunt. Moserus ex Orellii conjectura parum commoda scripsit: *et iam f.: rectissima*

¹⁾ De Nat. D. III, 69 *spe dubiae salutis* — cf. Att. VIII, 13, 1 *spes dubia pacis* —, Nat. D. II, 98 *soutium gelidas perennitates* — *speluncarum concavas altitudines*; cf. interp. ad Nep. Dion. I utraque tyrannide *Dionysiorum* — *generosam maiorum famam* — *crudelissimum nomen tyranni*, Liu. I, 1, ubi codd. *maiora rerum initia*, 9 *violati hospitii foedus*, XLIV, 10 *desperatione alia (alius?) salutis*, Tac. Ann. XII, 60 *cetera equitum R. praeualida nomina* (= III, 62, IV, 71), XV, 1, Hist. II, 5 *vicinis prouinciarum administrationibus*, III, 20 *ignotae situm urbis* (cf. Liu. V, 39), Walch. ad Agricol. 4, Uell. Pat. II, 91 *omni scelerum conscientia*, Maduig. Gramm. Lat. edit. I § 300 n. 4.

Dauisii emendatio est: *et tam²⁾* *f.* (sc. *quam uide-*
mus o: *per facile*); cf. § 6: *quod erat cognitu per-*
facilis.

8, 17. *pigritiam metum consequentis labo-*
*ris; * * terrorem metum concutientem.* Excidi-
 disse in ed. archet. praeter *pudorem metum non,*
 ut Klotzio (in uersione German.) uidetur, genitium
 aliquem, quo Graecae illius definitionis ἀδοξίας ex-
 primeretur, sed participium sequenti *concutientem*
 aequale, quod *ruboris causam significaret (calefa-*
cientem simileue aliquid), facile intelligitur ex iis,
 quac sequuntur: *ex quo sit, ut pudorem rubor,*
terrorem (sc. ideo quod concutit) pallor et tre-
mor et dentium crepitus consequatur. Ne ter-
 roris quidem Ciceroniana definitio Graecae (ἐκπληξίς
 φόβος ἐκ φαντασίας ἀσυνήθους πράγματος) ex aequo
 respondet.

9, 20. *qualis est haec aurium, tales sunt oculi-*
lorum et tactiōnum et odorū et saporum. Sic

²⁾ De particularum *iam* et *tam* et *tamen* (*tañ*) confusione
 cf. Epp. ad Att. V, 2, 2 quum Hortensius ueniret et *infirmus*
 et *tam* (sic z; Md. *etiam*) longe et Hortensius, 20, 6, II, 3, 3
 (Md. et *tam cum Caesare*), ad Fam. XII, 16, 1 (Md. et *tam*
minimis), Philipp. II, 76, Att. XVI, 13, 1, 1, 16, 3 (ubi Maduig.
 pro *a me tamen recte uult a me iam*), IV, 16, 12 *Quid aliud*
noui? *Et tamen:* (ubi ex Acidalii coni. scribendum est: *Etiām;*
 cf. II, 6, 2 *Aliud quid?* *Etiām:* I, 13, 6 *Noui tibi quidnam*
scribam? quid? *Etiām:* IV, 7, 3, VII, 13, 12), 1, 2, 1 (Md.
 te *etiam p. te tam*), ad Qu. fr. II, 11, ubi pro: *Lucretii poē-*
mata — sunt: non multis luminibus, multae tamen artis
 scribendum est: — *sunt: multis* (sic Md. o: ed. archet.; neque mihi
 quidem in Lucretio aequales uidentur potuisse non multa lumina
 ingenii agnoscere) *I., multae etiam artis* (cf. Fam. III, 7, 5
homo summa prudentia, multa etiam doctrina, V, 20, 4, II,
 7, 4, ubi legendum est: *sed tum (tunc) quasi a senatore no-*
bilissimo, adolescente — Md. prava repetitione: n., tum ad.
 — *etiam gratosissimo*).

13, 29. *Non — omne uitium pares habet + dissentientis.* Ego ex ed. archetypo scripsi: — *u. + partis h. dissentientis.* Tregdero probatur altera Bentleii coniectura: *pares h. dissentias*, mihi magis altera: *pares (paris) h. dissensiones.* *Dissentia* enim Plinianum uocabulum est. Ex *paris* quum propter superiora illa: *partes corporis inter se dissident* factum esset *partis*, non mirum, si etiam *dissensiones* in *dissentientis* mutatum est (V, 11 Pal. 4 *dissencionum p. dissentientium*), praesertim quum praecedat: *affectio — dissentiens*; cf. not. 4.

15, 34. *Quando et aliis locis de uirtute diximus et saepe dicendum erit (pleraque — ducuntur), quando igitur uirtus est affectio animi constans — laudabilis, ex ea proficiscuntur honestae uoluntas.* Hanc omnium sere ante Klotzium editorum et Tregderi scripturam falsam esse illa clamant, quae parenthesis sequuntur: neque enim prius illud, *de uirtute Ciceronem et aliis locis dixisse et saepe dicturum esse*, repetitur, neque causam ullam habet, cur *ex uirtute proficiscantur hon. uol.* In ed. arch. suit, ut in RP., omnibus Moseri, aliis: *Q. et a. l. de u. et d. et s. d. e.*, unde Manutius una littera mutata fecit: *Q., ut — u. et d. et s. d. e.*, quam emendationem Orellio probatam Klotzius iure in tex-tum recepit. Cf. § 5 *Sed de ceteris studiis alio loco et dicemus, si usus fuerit, et saepe diximus*, Cat. M. § 3 *Sed de ceteris et diximus multa et saepe dicemus.*

pendiis cf. V, 17, ubi RP *oia* cum lin. pro *omnia*, Part. II, p. 9, 20, 26, 31, 38, 56, I p. 31. De librarii ad superiora aberrationibus cf. Part. I p. 6, 25, II p. 46, I § 3 (ed. archet. *Catonom p. Carbonem*), V, 23 (arch. *parte unamq. partem* pro *p. u. rem*).

15, 35. *Quae si quando adepta erit* (cd. archet. *ea demptaretur*) *id, quod ei fuerit concupitum, tum fertur alacritate.* Plerique codd. (RP, Gebhardi, Moseri) omissa nota terminationis *ur* (cf. Part. II p. 56, Tregder. p. X): *fert*; Vind. 1: *fertur*; optimus ille Gryph., cui soli plura debentur, ex Orellii testimonio: *fertur*, ex Gebhardi, ut Lamb. — sine dubio ex illo ipso Gr. — in margine ed. 1584: *ea fertur*; perbonus Colon.: *affertur* (Fabric. apud Gebhardum: *assert*). In *ea fertur, affertur latere effertur (ecfertur)* uidit Bentleius, quo auctore D., W., Orellius probante, ut uidetur, Maduigio (ad Fin. II, 14) sic scripserunt. De ea perturbationum parte, quae est *laetitia gestiens*, qua animus inaniter et *effuse exsultat* (§ 13, V, 16; Stoici ita definiebant, ἄλογον ἐπαρσιν, „*sine ratione elationem*“), Cicero semper *ecferendi* (ο: exsultandi, gestiendi, bachelandi) uerbo utitur; uid. § 12 *laetitia, ut adeptam aliquid concupitum, efferratur et gestiat* (R, G. 1 *ecf.*, P *hecf.*, G. 2 *et f.*, 2 Oxx. *eo f.*, ut 48, ubi R *ecferor*, P. *eo f.*), 14 (RP *ecferri*), 37 (RP, ed. Uict. eodem illo mendo *ad ferendum*),⁵⁾ 39 *quod — adeptus efferas* (R. *ecf.*) te insolenter (cf. 20),

⁵⁾ Etiam 63, ubi RP., Gr., u. c. Lamb., plerique Moseri, ο: arch., recte: *ecferat*, ex Prisciano olim legebatur *ferat*. Notum est, quam saepe et varie *ecquis* et ea uocabula, quae antiqua scriptura ab ec incipiunt [*ecfari*, *ecfeminare* (T. D. III, 36 RP, G. 1 *ecfeminate*, IV, 64 R *ecsem.*, 60 RP, G. 1 *ecsem.*, G. 2 *hecf.*), *ecferare*, *ecflorescere*, *ecfrenatus* (RP III, 11), al.] in codd. corrupta sint. Cf. p. Cael. 76 (Par. *ecflorescit*, Bernn., Erf., al. *flor.*), Lael. 100 (Erf. *exflorescit* ο: *ecfl.*), T. D. II, 39 (ed. arch. *haec fari pro ecfari*, ut p. Archia 21 arch. *huec feruntur pro ecf.*), IV, 32 (R *ecferata*, P *ac f.*). P. Sestio 91, quum uulgo legeretur: *ex feritate*, ego (Obss. Crit. in Sestian. Wiburg. 1837 p. 65) ex ed. Paris. (u. c. Lamb.), ο: *ex arche-typo*, legendum censui: *ex ecferitate* (Leid. 67 *ex huec f.*, Bernn.

66, 68 (R. *ecf.*), **V, 16, 17, III, 23, 24**, Acad. I, 38; cf. p. Deiot. 26, ad Fam. II, 10, 1, X, 12, 2, de Fin. V, 61, de Rep. III, 42. *Ferri* (o: *rapi, incitari* ad aliquid potiundum agendumue) recte dicitur de *libidine* eiusque partibus (III, 11, cf. IV, 12); qui autem *laetitia nimia* perturbatur, quod concipiuit, eo potitus est, nec agere quicquam vult, sed, ubi sit quidue agat, nescit, o: *effertur*. Sed ne *effertur* quidem uitio caret: post futura tempora (*adepta erit, fuerit conc.*) necesse est scribi: *efferetur*. Praesenti tempore Cicero generalem sententiam sic enuntiasset: — *ad. est — fuit — effertur*; cf. V, 54 *stultitia, etsi adepta est, quod concipiuit*,⁶⁾ *nunquam se tamen satis consecutam putat*. Acad. II, 127, ubi uulgo legitur: *Si uero aliquid (tale) occurret, quod ueri simile uideatur, h. completur animus*

*ex eff.; tertiae familiae edd. silentur) collato Laetantii loco a Schellero cit. Ecsferitatis vocabulum (a Freundio omissum) Klotzius quoque p. Sest. I. c. restituit, idemque nunc (N. Jahrb. f. Philol. vol. 33 pag. 209, Nachtr. u. Bericht. zu Disp. Tusc. p. 75) T. D. II, 20, ubi male, ut olim ex deterioribus aliq. edd. legebatur: Quas perigrans undique omnem hinc [fundique hinc!] feritatem cœpulti, sic hodie ex R., G. 2, b, Duisb., omnibus Dau. editur: Quas — hic [quid hic sibi vult?] f. e., rectissime legi vult: ecferitatem (G. 1 ic f., Marb. sic f.). Neque facile dubitari potest, quin etiam II, 21 pro *Sic feminata* (6 dett. edd. *Sic effem.*) uirtus ex Klotzii conjectura (Nachtr. p. 76) scribendum sit: ecsem. u. *Sic enim superuacaneum est; feminatus autem ita (= effem., mollis) a nullo Latino scriptore dictum inuenitur (feminando ex feminari tertio p. Chr. n. seculo Caelius Aurelius longe aliter dixit); cf. I, 87, ubi ex Dau. coni. Maduigio probata Tregderus recte pro sit qui id dixerit scripsit: ecquis id d.**

⁶⁾ Non coniunctivo modo: *concupuerit* (uid. Maduig. Gramm. § 335 not. I., praef. ad Cat. M. et Laelium p. XIX, ad Fin. V, 41); § 12 post *cuiuspiam* (talis) recte se habet: *quod bonum uideatur*. Praua est ergo Klotzii conjectura: *est adepta re*

uoluptate, ex aliq. edd. Hülsemannus probante **Mad-**
uigio recte edidit: *occurrit* (non praes., sed, ut T.
 D. II, 5, perf.); futuro t., quoniam indagationi ipsi
 effectus eius opponitur, *occurrerit — complebitur*
 dicendum fuit; cf. T. D. II, 1 ubi ego (Part. II p.
 38) ex ed. arch. restitui: *perceperit*. Ceterum de
 transitu a praesenti t. (*Important — inflammant*)
 ad futurum cf. II, 1 *nec—possunt nec—perse-*
quetur, V, 42 *Qui—potest—? Qui—poterit—,*
nisi—censebit; de leuissimi uitii genere cf. III,
 61, ubi RP., Gebhardi (arch.?) contra *perferetur*
 pro *perfertur*. De iis, quae sequuntur: *ut nihil ei*
constet, quod (Klotzius ex ed. arch.: *quid, quasi*
nihil h. l. omnino non significare possit) *agat* cf.
 Emendd. Cic. Epistoll. p. 52.

16, 36. *quem tum moderatum, alias modestum*
et temperantem, alias constantem continentemque
dicimus. Sic edd. uett., Orell. quasi ex ed. b.,
 Tregder. quasi ex P., sed b (ex Moseri testimonio)
 et P (ex collatoris Gudiani), ut R, Gebhardi, Dauisii,
 omnes Moseri (praeter optimum illum G. 1): *mo-*
destum, temperantem. Scribendum est ex Wolsi
 coniectura Handio (ad Wopk. Lect. Tull. p. 128)
 et Klotzio (Nachtr. p. 165) probata atque auctore
 G. 1 (qui solus quum alia nonnulla uera habet, tum
 V, 87 *minis*) a Mosero recepta: *modestum, tum*
temp. Quam facile *tum* excidere potuerit, patet.
Et ne conuenit quidem in hunc locum, ubi uaria,
quibus Cicero Græcorum σώφρονα appellat, nomina

uera id, q. ei fuerit c, t. esfertur a, in qua etiam re uera
ineptam redundantiam habet; ne in altera quidem eiusdem (adepta
uidetur) nec in Bentleiana (se adeptam retur) coniunctui
fuerit iusta causa ulla est, et tamen sibi, non ei, scribendum
suit, omninoque illa opinionis significatio (uidetur, retur) parum
apta est (cf. § 12, 39).

coaceruantur: *modestum enim et temperantem* Ciceroni duo nomina, non unum, fuisse satis intelligitur ex eo loco, ubi eadem illa enumerantur, III, 16: *σωφροσύνην, quam soleo tum temperantium, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modestiam;* cf. de Fin. II, 60 *ad modestiam uel temperantium,* de Off. III, 116: *quarta pars, quae decore, moderatione, modestia, continentia, temperantia continetur,* I, 98 *constantiae, moderationis, temperantiae, uercundiae* (ɔ: *modestiae,* cf. de Inv. II, 164). *De tum - alias - tum - alias* cf. III, 16 *tum - tum - nonnunquam,* de Orat. I, 177, III, 206 *interdum - alias,* de N. D. I. 31, 34, II, 40 *modo - tum,* I, 32, 35 *modo - modo - modo - tum,* 103 *aliae - partim - aliae - quaedam,* al.

24, 53. *Sunt* (superiores definitiones) *enim omnino* (ɔ: *quidem,* cf. Emendd. Cic. Epistl. p. 96) *omnes sere similes, sed declarat communes notiones alia magis alia.* Sic Tregderus ex coniectura Lambini non modo inutili, sed prava. Quoniam per *omnino - sed* duo illa, quae de Sphaeri definitionibus enuntiantur (*sunt* quidem sere similes, sed c. n. non aeque bene *declarant*), inter se opponuntur, necesse est, ut *omnes* apposito est subiecti in *sunt* latentis, sic *alia* non per se ipsum subiectum alterius uerbi esse, sed communis subiecti appositionem (cf. Maduig. Gr. § 217 not. 1). Quod si ita est, *declarat* tuu demum serendum erat, si ordo uerborum ille esset: *s. c. n. alia. m. a. declar.,* de quo structurae genere cf. Maduig. not. ad Fin. V, 42 (*bestiis, quae primo — commouent, deinde suo quaeque appetitu mouetur*), ubi laudat de Off. I, 147, de N. D. II, 121 (ubi ex mell. edd. scribit: *permaneat*), 127 (ubi ex codd. restituit *defendat*), Gramm. I. c. (ubi citatur Brut. 204 *istis duac*

*res m. altera alteri defuit), de Fin. V, 72, Lael. 82 homines - primum - imperabunt, deinde - gaudebunt omniaque alter pro altero suscipiet neque - alter ab altero postulabit, neque - uerebuntur (cum quo I. Ochsner. Ecl. p. 237 confert Sueton. Caes. 89 *Damnati omnes alius alio casu perire*): quibus locis omnibus, ut de N. D. I, 9 (*series rerum, ut alia ex alia nexa et omnes inter se aptae - uideantur*), p. Sest. 74 (*quum omnes certatim aliusque alio grauius - dixisset*), ad Fam. VII, 24, 2 (*Habes Sardos uenales, alium alio nequiorum*), T. D. IV, 81 (*eorum - ut sit alius ad alios motus - procliuior*), praedictum (cuius locum etiam nequiorum et procliuior obtinent) praecedenti *alius (alter, quisque)*, non sequenti, accommodatum est. Restituenda est igitur omnium codd. (RP., Moseri), 3: archetypi, et (præter Lambin.) edd. scriptura: *declarant.**

27, 58. *liberum esse.* Sic pro *esse liberum* Tregderus ex ed. Erasm., silente de RP. collatore Gudiano. Plus tribuendum fuit Krarupii et Bergeri de R omniumque editorum (Gebh., Dauisii, Oxon., Moseri) de suis cdd. silentio.

31, 65. *Mihi - in tota ratione ea, quae pertinet ad animi perturbationes, unares uidetur causam continere, omnes eas esse in nostra potestate.* Sic post alios Tregderus ex coni. Bentleii. *Omnium codicum scripturam: perturbationem recte iam a Wopkensio atque ab Handio (p. 118) defensam probante Orellio (ad Wolf. Scholas) et Maduigio ad Fin. II, 61 (de uoluptatibus suis - eam = Acad. II, 22, de Diuin. I, 72; cf. de Fin. II, 22, de N. D. I, 50, 114) Klotzius et Moserus iure restituerunt. De hac synesi, qua Cicero (ut Maduigii*

uerbis utar) a genere sic⁷⁾ nominato, ut de *singulis* iam cogitaretur, transiit ad *singula* pronomine plurali significanda, Maduigius laudat de Legg. I, 40 (*iure aliquo-*. *Quae-*) et (ad Fin. V, 66 *res gesta uirtute, quibus rebus*) Fin. II, 72 (*quantum studium-*; *quae* ο: *singula*, *quae* T. studiose fecit); similia sunt de Fin. V, 94 *Peripateticus-*, *qui dolorem dicunt malum esse*, de N. D. I, 106 *in deo-beati*, T. D. IV, 14 *stulti-afficiuntur*, 25, ubi Tregd. recte ex archetypo: *de Timone* (*qui μισάνθρωποι appellantur*), (64 *de morte et de dolore disputatum est. Quae-*), Liu. XXII, 57 *Cantilius, scriba pontificis, quo s nunc minores pontifices appellant*, Sall. Cat. 49 *suum quisque negotium-*. *Ea-*; cf. Maduig. ad. Fin. II, 22, V, 94, Gramm. § 316, b.

32, 68. *Uenereis uoluptatibus.* Scribendum est ex RP. (in ceteris cdd. utro modo scribatur, ego nescio): *Ueneriis uol.* Meliores quidem Ciceronis cdd. fere semper: *Uenerius*, (non *Uenereus*), ut Diuin. in Caecil. 55 (Zumpt. ex mell. *Ueneriorum*), Uerrin. II, 92, III, 50, 61 bis, 65, V, 141, 142, p. Cluent. 43, ubi Classen. ex mell. et dett. aliq. *Ueneri*, ο:, ut alii dett., *Uenerii*, de Diuin. I, 23 bis, II, 48 bis, 121, 143. Mirum igitur, si Cat. M. 47 solus ed. Barber. (Garaton. ad Cluent. I. c.) habet:

⁷⁾ H. l. *in tota ratione ea, q. p. ad a. perturbationem* fere = *in uniuersa, omni a. perturbatione*; cf. 59 *utrum ad uniuersam perturbationem* (ο: *genus perturbationis*) — *an ad singulus* (ο: *sing. pert. partes*), 60 *omnis-perturbatio animi — ipsas perturbationes*, 57, 8, 11, 24, 82, III, 23, 24 *omnis perturbatio — quattuor perturbationes*, V, 43 *perturbationes animi — duplexque ratio perturbationis*, Acad. I, 38-39 *perturbationem animi — eas perturbationes*.

Uenerius. Apud Plautum (Rud. II, 2, 23, 3, 20, III, 2, 10, Mil. Glor. III, 1, 55, V, 20, 28) meliores edd., opinor, constanter: *Uenerius*; sic certe ed. Gronou, praeterquam M. G. V, 20, 28. Apud Gellium (VII, 8) cd. quidam: *Uenereos*; Gronouius ipse (ex mell., opinor) edidit: *Uenerios*. In duabus inscriptionibus eodem modo scriptum esse in Forcellini lexico traditur. Utra scriptura sit in edd. Nepotis (Pausan. 4, Alcib. 11, ubi nulgo scribitur *Uenereus*), Senecae, Columellae, Plinii, Solini, mihi non constat: ex plerisque Colum. et Plinii locis Gesnerus et Schellerus citant *Uenerius*. Cf. *patrius*, *regius*, *uxorius*, *praetorius*, *Martius*, *Iunonius*, *Saturnius*, *Neptunius*, *Uulcanius*, *Dianus*; *Apollineus*, *Caesareus*, *Romuleus*, ut *funereus*, *sidereus*, non antiquiorum prosae orationis scriptorum sunt, sed poetarum fere recentiorum (uid. Maduig. Gramm. § 189, 2, not.)

33, 71. *ut muliebres amores omittam —, quis aut de Ganymedi raptu dubitat, quid poëtae uelint, aut non intelligit, quid apud Euripidem et loquatur et cupiat Laius, quid denique homines doctissimi et summi poëtae de se ipsis et carminibus edant et cantibus?* Sic ex cd. arch. omnes praeter Lambinum. Si quicquam, illud perspicuum est, Ciceronem dicere poëtas et *aliorum* (Iouis et Laii) amore puerorum *significare* et de *suo praedicare*. De *aliorum* amore a poëtis (non nimis obscure) *significato* recte dicitur neminem esse, quin, quid significetur, *intelligat*: de *suo* quid poëtae *aperte* dicerent, ineptissimum esset quaerere, quis *non intelligeret*. Dicendum certe fuit: *Laius?* *Quis denique nescit, quid-poëtae de se ipsis edant-*. Scribe, ut fecit Lamb. probante Orellio et inuitus, opinor, scriptor cd. Mon. 1, A in V mutato: — *Laius?* *Quid*

denique - edunt -? Sic ea, quae de ipsorum poëtarum amoribus dicuntur, ab iis, quae de alienorum apud eos significationibus, recte distinguuntur, non cum iis, et quidem cum altera sola eorum parte (*non intell.* — *Laius*), foede in unum confunduntur; sic denique, transitu ab uno ad alterum per rhetoricae illam interrogationem directam facto, deinceps rite de singulis poëtis, quos illo amore flagrasse ex scriptis appareat, (*Alcaeo, Anacreonte, Ibyco*) exponitur. Attractionis illius, de qua Part. II, p. 39 (ad II, 5) dixi, hic locus ansam nullam dare potuit. De genere uitii frequentissimo cf. Part. I, p. 11, 17, II p. 21—22, Tregder. p. X—XI.

36, 77. *Impius hortatur me frater, ut meos miser Manderem natos.* RP., Pal. 4, Fabric., G. 1, 2, Marb. Duisb., alii, o: Arch.: *mandarem*; quod si Ellendtius de *Orat. III, 217* ex mell. edd. in his iisdem uersibus restituit (3 Kleinii certe: *manderem*), dubitari uix potest, quin Klotzius recte h. l. sic scriperit; cf. *Lucret. II, 638 Ne Saturnus eum malis mandaret*, *Lucan. X, 481 flammis mandatur opus*, *Cic. Catil. IV, 10 Lentulum - tenebris uinculisque mandare*, al.

37, 80. *Ut igitur metus, sic reliquae perturbationes sunt in malo.* Obscurius, praesertim post *mali* aliter positum, est *sunt in malo*. Uulgo intelligitur esse idem quod *sunt in uitio, uitiosae*; cf. § 14. Sed, ut hoc ita sit, quomodo illud ex iis, quae praecedunt, concludi potest? Apparet, si *Ut — malo* delueris, nihil desiderari. Per Ergo redditus fit ad superius illud: *perturbationem quoque omnem esse in opinione.* Cf. Part. II p. 33 de I, 108-109.

Lib. V.

3, 9, ubi Pythagoras dicitur cum iis, qui in illo mercatu Olympiorum „nec plausum nec lucrum quacerent, sed *uisendi* causa uenirent studioseque *perspicerent* (ἢ: cognoscerent, cf. IV, 80 *perspicere* cum Fat. 10, ubi in eodem Zopyri dicto est: *per noscere*), quid ageretur et quo modo”, „raros” illos comparasse, qui in hac uita „ceteris omnibus pro nihilo habitis *rerum naturam* studiose *intuerentur* (ἢ: philosophos), Tregderus auctore Mosero ex RP., G. I., marg. Crat., ed. Uiet. (ἢ: ed. Uatic.?), 1 Oxon. scripsit: *et ut illuc liberalissimum esset spectare nihil sibi acquirentem* [sc. sed studiose *perspicientem*, quid ageretur et q. m.], *sic in uita longe omnibus studiis contemplationem rerum cogitationemque praestare*. Ceteri cdd. atque edd. recte: *cognitionemque*. Cf., ubi item uita contemplativa (ἢ θεωρητικὸς βίος) ceteris uitac degendae rationibus praepenit, de Fin. V, 11 *Uitae — degendae ratio — in contemplatione et cognitione posita rerum — sapiente uisa est dignissima, 58 maxima actiones sunt — consideratio cognitione rorū caelestium et earum, quas a natura occultatas indagare ratio potest, 87 Quam (uitam beatam) si etiam in rerum cognitione ponebat, — ex illa inuestigatione naturae —, de Diuin. I, 111 Rarum est quoddam genus eorum, qui — ad diuinam rerum cognitionem omni cura — rapiantur, T. D. I, 44 beati erimus, quum — totos nos in contemplandis rebus perspicien-*

disque ponemus — cognitionem rerum caelestium. Cf. etiam de eadem illa *contemplatione rerum* ($\tau\eta\vartheta\omega\eta\varphi\eta\varphi$) de Off. I, 153 *cognitio contemplatioque naturae*, 154 *in perspicienda cognoscendaque rerum natura*, 155 *quorum uita omnis in rerum cognitione uersata est*, 157 *cognitionem rerum*, 13 *cognitionem rerum aut occultarum aut admirabilium ad beate uitendum necessariam ducimus*, T. D. V, 68 *unus (animi fetus) in cognitione rerum positus et in explicatione naturae*, IV, 57 *sapientiam esse rerum diuinarum et humanarum scientiam cognitionemque, quae cuiusque rei causa sit* = V, 7 *diuinarum hum. rerum, tum — causarum — cuiusque rei cognitione*, 8 *caelestium — cognitio — in rerum contemplatione* (68 *ad cognitionem intelligentiamque*, ut de Off. I, 18, 19, 158 *cognitio et scientia*, 152, 153, 157 *cognitio*), Quinctil. II, 18, 1 *artium aliae positae in inspectione (= contemplatione)*, *id est cognitione et aestimatione, rerum, qualis est astrolologia —, quae θεωρητικὴ vocatur.* Uidemus a Cicerone de ea re semper dici: *contemplatio* (u. *consideratio*) *rerum et* (quae inde oritur) *cognitio* (cf. de Off. I, 153 *omnia, quae cognitione digna sunt, — consideret et completeretur*, 154 *contemplati res cognitione dignissimas*, 15 *indagatio atque — quae ex indag. nascitur — inuentio ueri = 14 perspicientia ueri*) *aut cognitio rerum aut contemplatio r., nunquam neque contempl. r. et cogitatio neque cogitatio rerum.* Qui si h. l. duo, quae plane idem significarent, copulare uoluisset, potius, ut Acad. II, 127 (*consideratio contemplatioque naturae*; cf. de Off. I, 153), pro *cognitionemque posuisse considerationemq.* Nunc duobus illis: *uisendi — perspicerent* hacc duo: *cont. r. cognitio-*

nemque alterum alteri rite respondent. Quam parua codicum in *cognitionis* et *cogitationis* vocibus, quae simillimis compendiis (*cogitio cum lin.*) scribebantur, auctoritas sit, notum est; cf. IV, 57 (P., Mon. 1: *cogitationemque*), Orat. I, 10 (meliores cdd. *cogitatione*), de Off. I, 19 (duo tantum dett. *cogn.*, cett. *cogit.*), 153 (2 dett., ut 160 Beda et Eyb., *cogit.*), de Fin. III, 21 (plerique dett. *cogit.*), V, 58 (2 mell. *cogit.*), Acad. II, 142 (3 cdd. *cogn.*). Recte Maduig. ad Fin. III, 21: „*Multo tamen saepius cogit. pro cogn. substituitur quam contra.*

5, 13. *constantia, grauitas, fortitudo, sapientia, reliquae uirtutes rapiantur.* Sic Tregderus scripsit, quasi *coniectura* mea (Annotat. in Cic. T. D. Spec. I. Uiburgi 1830 p. 5) hæc esset ac non ita dixisset: „4 uett. cdd., ABSE: *reliquae u.* Recte.“ Addere illud debui: „si in melioribus certe cdd. ita est;“ sed tum primum ad artem criticam exercendam accessi nondum in legendo Cicerone satis uersatus. Nunc, quoniam in RP., omnibus Moseri (excepto uno G. 2, in quo *que*, ut sit, post *quae* omissum est), ɔ: in archet., vulgata illa scriptura est: *reliquaeque u.*, nulla causa fuit, cur T. *que* deleret. Cf. Maduig. ad. Fin. IV, 56, Gramm. § 453, not. 1, ubi, ut iam in Append. disp. de Ascon. p. 8 et in Opusc. Acad. p. 333, praeceptum illud Zumptii (§ 783) de tribus pluribusue membris copulandis certis quibusdam finibus circumscripsit,⁸⁾ et praeter

⁸⁾ De Orat. I, 194 (quam partem qui cdd. habent, omnes ex uno illo Landensi fluxerunt) vulgo legitur: *Ex his (iure ciuili et legibus) — et dignitatem maxime expetendam uidemus, quum uerus, iustus atque honestus labor honoribus, praemiis, splendore decoratur, uitia autem hominum atque fraudes damnis, ignominias — morte multantur.* In qua scriptura quid esset praui, Maduigius (apud Henrichsen.) exposuit:

(ut I, 3 ex Gud. coll. et ex Bentleii testimonio *An.*, 10 *defendet*, 49 *ut*, II, 7 *contemno*, III, 10 *id*, cf. Part. II, p. 47, 13 *quidem*, V, 37 *et industrium*, I, 40 man. I *Superiora natura*, III, 3 man. 1 *inquirit*; cf. Part. II, p. 8), nihil suit, cur, quod P. ceterique omnes edd. retinent, suspectum haberetur. — Paulo ante, ubi edd. uulgo: *scripsit*, RP, G. 2: *scripta sit*, alii multi: *scripta sunt*, ego in eandem

Orat. 31, ubi ex cd. Farnes. (Niebuhr.) scribendum: *grammatice, musice, geometrice* (Eckstein. ex Schluttigii collatione cd. Neap. g., m. et g.); H. I, 19, quem locum Freinsheimius probante Maduigio (de Ascon. p. 147) et Wissowa recte sic scripsit et distinxit: *multi* (fauebant) *uoluntate* (o: benevolentia erga Pisones); *effusius*, qui (eum, qui ipsis *tristior* uidebatur — cf. c. 14 —, adoptari ante) *noluerant* (nunc „*comi* eius *oratione*“ deleniti eoque ipso, ut sit, impensis fauentes, siue quia, quum iam adoptatus esset, sibi metuentes priorem suam in eum inuidiam effusiore fauore obtegere uolebant); *medii* (o: qui adoptari nec uoluerant nec noluerant; uulgo ex dett. cdd. — de mell. tacetur —: *medie*, quod uoc. Apulci, Eutropii aliorumque eius aetatis est, non Taciti), *ac plurimi* (o: *iique pl. s. qui pl. erant*), *obuio obsequio*, *priuatas spes agitantes sine publica cura*. H. 3, 46 legendum est: *socordia ducum, seditione* (sic. cd. Flor., cd. Spir.; uulgo ex dett. *et sed.*) *legionum, externa* (uulgo male: *legionum. Ext.*) *ui, perfidia* (sic Flor. ex diserto Ryckii testimonio, quod plus ualet quam Uictorii, collatoris non diligentissimi, de eo silentium, ceterique mell.; uulgo ex dett.: *ui et p.*) *sociali p. afflicta Romana res*. Ann. II, 7 Waltherus pessime sic distinxit: *cuncta inter castellum, Alisonem ac Rhenum* (o: ex W. sententia: *inter c. Luppiae adpositum et A. fluminum et Rh.*), quasi uero Romanus quisquam post *inter*, quam praepositionem duo tantum fines sequi solent, illa: *c. A. ac* (certe dicendum fuit: *i. c. et A. et*) *R.* de *tribus* finibus intelligere potuerit; recte uulgo: *inter castellum A. ac R.* *Castellum quoque Alisonem fuisse* (quod W. dubitat) testimonio sunt Uelleius (II, 120 *qui circumdati Alisonem* — *i. ill.* — *i. G. copiis obsidebantur*) et Ptolemaeus, qui II, II Alisonem inter Germaniae urbes numerat; de ordine uerborum (Walthero uidetur dicendum fuisse: *i. A. c. ac Rh.*) cf. II, 68 *ad annum Pyramum*,

coniecturam incideram, quam Klotzius, qui edidit: *scriptitauit*; sed, quoniam G. 1, ut alii, *scripsit* tueri uidetur, uulgatam scripturam relinquere non ausim, quum praesertim uel in archet. syllabae non raro in medias uoces illatae sint; cf. Part. II, p. 9.

13, 37. esset ortum. Sic Tregderus ex unius Gud. collatoris de RP silentio atque edd. uett. Ego duobus, Bergero et Krarupio, silentibus credo in R (P) idem esse, quod in ceteris cdd. (Gebhardi, Moseri): *ortum esset*, itaque scribo.

18, 52. Hic autem uincetur — seruiet. *No s autem uirtutem semper liberam uolumus, s. inuictam —.* Sic Moser. et Tregderus ex paucis dett.; RP., G. 1, 3 Pall., alii multi (archet.): — *seruiet.* *A t nos autem —.* Ego: — s. † *A t nos autem —,* magis probans uulgatam scripturam: *A t nos u.*; neque enim minus facile *autem* ex superiore uersu repetitum esse potest (ut § 54 *bono* et *suffragiis* reperitur; cf. not. 3 p. 6) quam ex -et geminando factum, et particula fortius (cf. Maduig. § 456, c) aduersantis (*at*) aptior esse uidetur.

60 *oppido a Canopo* (contra: XV, 53 *Ferentino in oppido*) — *ad mare terramque Libyam — regem Rhamsen*, XII, 51 *in urbem Artaxata*, al. — A. I, II recte per et cum *Opes publicae* (quae deinceps enumerantur: *quantum — uectigalia*) iungitur *necessitates* (necessarii sumptus) ac *largitiones*; cf. XII, 61, ubi per ac minoribus magistratibus (*quaest.*, *aed.*, *trib.*) annexuntur maiores (*praet.* et *cons.*): Waltherus male sic interpusxit, quasi etiam *nec. ac larg.* pars quaedam *opum p.* esset. XV, 37 ego sic distinguo: *Inditum — flammeum; uisi auspices; dos* (uulgo: *u. a. d.*) *et genialis torus et faces nuptiales, cuncta* (uulgo: *n. c.*) *denique spectata, quae — operit* (cf. de *cuncta* II et 19, I, 68, XIII, 16), cademque Sulpicii Seueri, qui Tacitum compilauit, distinctio fuit.

tas = portam, cf. portae Ciliciae, Caspiae, πύλαι), qua via erat ad Agrigentum, Camerar. usitata adiectui forma: Acragantinas), equidem in medio relinqu.

26, 74. voluptatum. Scribendum est ex RP., G. 1, 2: *voluptatum*, ut apud Liuium XXIV, 8 ex mell. edd. editur; uid. Maduig. § 44, 1, f., Ruddim. Inst. I p. 93. De meliorum edd. frequentissima scriptura *civitatum* cf. Cic. de Rep. II, 8, Epp. ad Fam. X, 8, 6, XII, 13, 3, Tacit. A. III, 63, IV, 14, H. 1, 54, Freund. Lex. Liuiani quidem edd. meliores sere semper: *aetatum, civitatum, difficultatum, simultatum, utilitatium.*

28, 80. quid deformius sola relictā, comitatu pulcherrimo segregata? Mihi quidem dubium non est, quin, ut Lambino et Wolsio uisum est, in archet. post *relictā* exciderit *a*. Antiquiores enim prosae orationis scriptores (Cicero, Caesar, Sallustius, Nepos), ut Part. II p. 24 dixi, uerba cum inseparabilibus particulis *se, re, dis* composita nunquam de motu aliquo nisi addita praepositione (*ab, ex, de*) posuisse uidentur. Quod eur facerent, causam hanc fuisse opinor, quod illae particulae non tam *a* loco aliquo motum quam *ad* locum significant. Licentia omittendae praepositionis a poëtis profecta, ut alia multa (cf. Maduig. § 273, b, n. 2 et 232, n. 4 de praepositionum *in* et *ad* omissione), sic illa ad posteriores prosae orationis scriptores manauit; cf. Maduig. § 261, n. 3. Quum ipse in Cicerone ceterisque legendis hanc rem attendens, tum lexica Freundii, Schelleri, Gesneri, Nizolii diligentissime perlustrans perpaucos hos locos inueni, qui consuetudini illorum scriptorum repugnarent. **Refugio:** Caesar. B. C. III, 95, ubi ante *acie* excidisse *ab* aut *ex* suspicari audacius non est, quum praesertim

illi libri ex cdd. neque optimis et parum accurate collatis editi sint; *Cic.* ad Att. IV, 6, 3 si sanum est *mehercule incipiendo refugi* (de mell. edd. tacetur), *incipiendo* non idem est quod *ab inc.*, sed (ut fere iam *Manutius explicauit*) quod *incipiens*, *in incipiendo*, *quum inciperem*, de quo usu gerundii *modum* quendam primariae actionis significantis apud Ciceronem rarissimo, a recentioribus, ut Tacito, frequentato, cf. *Maduig.* § 419, n. 1 (ed. I), 416, n. 1 (ed. II); sed, quoniam ne incepisse quidem Cicero uidetur, opinor *ab* siue in Med. siue in archetypo esse omissum (cf. *de Orat.* II, 3, 10 *pudore a dicendo refugisti*, al.).¹⁰⁾ *Remoueo: Cicero Orat.* § 5, ut scripsit: *Nec solum ab optimis studiis excellentes uiri deterriti non sunt* (*Horatius: re aliqua deterrere*), sic non dubito quin, ut Lambinus edidit, scripserit: *sed ne opifces quidem se ab artibus suis remouerunt*; neque enim mirum est in eo cd., unde meliorum familia deriuata est (deterioribus ea pars deest), **AB** ante **ARTIBVS** excidisse. De Domo sua 22, siue Ciceronis ea oratio est siue declamatoris alicuius, ego ex Lambini coniectura ita scribo: *quod M. [idem in posterum ex iis, quae sequuntur, in archetypo a librario ad alterum quod oculis aberrante repetitum est] Catonem a tribunatu tuo remouisses et quod eidem [sic ego ex Ursini coni.; vulgo: idem] in posterum de e. p. libertatem ademisses; post M. in arch. omis-*

¹⁰⁾ *Relaxare se uinculis, occupationibus* quod Cicero (Cat. M. 81, ad Fam. VII, 1, 5, ad Att. XVI, 16, 2) scripsit; idem, ut *leuare, liberare*, alia, quae cum priuandi uestibis cognationem quandam habent (*Maduig.* § 261), ita *laxare* sine praepositione posuit T. D. I, 41, Somn. Scip. c. 3; cf. ad Fam. V, 14, 3. Eadem ratio est uestibis *releuandi* a Cicerone (Catil. I, 31) sic positi.

contra cdd. recte scribitur, ut est apud Quintilianum (VII, 3, 17): *loco — et certo de statu demouet* (cf. 49 *Demoueri — et depelli loco*). *Discedo:* Cic. p. Rosc. Amer. 8, ubi in cdd. est: *ut spoliis sex hoc iudicio ornati — discedant*, Maduigius pro interpolata omnium edd. scriptura (*spoliis Sexti Roscii hoc*) uerissime scripsit: *spoliis ex hoc —*; cf. p. Cluent. 111 *se ex iudicio discessisse uictum*. Uerba a particula *se incipientia*, nullus locus est, ubi ab illis, quos dixi, scriptoribus sine praepositione posita sint: *segregandi* quidem uerbo nemo, quod sciam, nisi Accius poëta sic usus est; cf. Non. s. u. *fauentia et obscaenum: ore obscaena dicta segregent*, ubi tamen in Nonii ed. Acciano *ab post Fauentiam* facile excidere potuit. — De *a* post alterum *a* omissio cf. I, 54 (ed. arch. *qua primo*), II, 4 (arch. *auxilia reliq.*), IV, 47 (RP, G. 1, 2, alii plerique: *auersa ratione*, Gryph., 3 alii recte: *a. a. r.*),¹⁴⁾ 58 (arch. *quae philosophia*), V, 70 (RP., 3 Gebh., alii: *illa deo*), 86 (R *fructuosa ratio*), de Fin. V, 69 (arch. *orta uirtutibus*, Maduig. ex Lambini coni. recte: *o. a. u.*), Part. I p. 16, II p. 10, V, 106, ubi post Gebhardum ex RP., 4 Pall. (Moseri?) editur: *abesse patria*, olim sine dubio recte: *a. a. p.* (cf. Emendd. Epistt. p. 61). Contra V, 99, ubi uulgo ex arch. legitur: *quam multa — gignuntur quam copia facilis, tum suauitate praestantia!* *Adde —*, euidem non dubito, quin, ut Lambino (probante Kühnero) uisum est, postrema

¹⁴⁾ § 12 arch. post M: *ratione aduersa*; Tregderus mihi uidetur ex Orellii coni. recte scripsisse: *autem a r. auersa*, cf. 11, 13, 22 (ubi Gryph. recte: *a ratione auersa*, RP., Gebhardi, alii: *r. au.*, cett: *r. adu.*), 22, 34, 47, 61; Cicero opinor, non *aduersa* scripsisset, sed *aduersante*, ut 14, aut *invita*, ut 78, aut *repugnante*, ut 79.

illi libri ex edd. neque optimis et parum accurate collatis editi sint; *Cic.* ad Att. IV, 6, 3 si sanum est *mehercule incipiendo refugi* (de mell. edd. tacetur), *incipiendo* non idem est quod *ab inc.*, sed (ut fere iam Manutius explicauit) quod *incipiens*, *in incipiendo*, *quum inciperem*, de quo usu gerundii *modum* quendam primariae actionis significantis apud Ciceronem rarissimo, a recentioribus, ut Tacito, frequentato, cf. Maduig. § 419, n. 1 (ed. I), 416, n. 1 (ed. II); sed, quoniam ne incepisse quidem Cicero uidetur, opinor *ab* siue in Med. siue in archetypo esse omissum (cf. de Orat. II, 3, 10 *pudore a dicendo refugisti*, al.).¹⁰⁾ *Remoueo*: *Cicero* Orat. § 5, ut scripsit: *Nec solum ab optimis studiis excellentes uiri deterriti non sunt* (Horatius: *re aliqua deterrere*), sic non dubito quin, ut Lambinus edidit, scripserit: *sed ne opifices quidem se ab artibus suis remouerunt*; neque enim mirum est in eo ed., unde meliorum familia deriuata est (deterioribus ea pars decet), AB ante ARTIBVS excidisse. De Domo sua 22, siue Ciceronis ea oratio est siue declamatoris alicuius, ego ex Lambini coniectura ita scribo: *quod M. [idem in posterum ex iis, quae sequuntur, in archetypo a librario ad alterum quod oculis aberrante repetitum est] Catonem a tribunatu tuo remouisses et quod eidem [sic ego ex Ursini coni.; uulgo: idem] in posterum de e. p. libertatem ademisses; post M. in arch. omis-*

¹⁰⁾ *Relaxare se uinculis, occupationibus* quod Cicero (Cat. M. 81, ad Fam. VII, 1, 5, ad Att. XVI, 16, 2) scripsit; idem, ut *leuare, liberare*, alia, quae cum *priuandi* uerbis cognationem quandam habent (Maduig. § 261), ita *taxare* sine praepositione posuit T. D. 1, 44, Somn. Scip. c. 3; cf. ad Fam. V, 14, 3. Eadem ratio est uerbi *releuandi* a Cicerone (Catil. I, 31) sic positi.

sum est A,¹¹⁾ sicut 23 (quod ante me Gesnerus uidit) *cum inter bellum et pacat gentibus* (quis enim *bellum alicui aut aliquo pro b. cum aliquo aut alicuius dixit?*) et 27¹²⁾ *in post quis.* De remouendi uerbo cf. Zumpt. ad Uerrin. III, 2, ubi dett. aliq. edd. *ab* omittunt; Uerrin. V, 80, unde Nizolius et Gesnerus laudant *locus arbitris remotus*, omnes nunc, ut in omnibus edd. est, edunt: *ab arb. rem. loco.* *Reporto:* Cic. ad Att. IV, 17, 3 vulgo legitur: *Exercitum Britannia reportabunt;* ego ex ed. Anton. et Faern. (quos, sicut ceteros recentiores, interdum ex antiquioribus melioribusque correctos et suppletos esse in praefatione Emend. Epistl. p. 10 demonstravi) non dubito ita scribere, ut Lambinus (ex z?): *E. e B. r.* (De yx tacetur). Cf. V, 8, 1, ubi ego ex C. L. o: ex ed. Cratandri et z, scribo: *ualetudo, e* (Md. non habet *e*; de yx silentur) *qua iam emerseram;* Cicero ceterique antiqui-

¹¹⁾ Cf. Part. II p. 24, Tregd. p. X, de Fin. IV, 78, ubi in archet. inter *accommadarum* et *natura profectum* exciderat *a*, ad Att. X, 7, 3, ubi quum ex Md. legeretur: *non nostra indulgentia, sed a natura profectum,* Lambinus recte scripsit: *non a nostra —, ad Fam. XIII, 6, 3, ubi idem recte: et ab humilitate et a (a vulgo deest) potestate tua proficiunt,* de Inuent. I, 2, ubi pro *ex honest. causis natum atque optimis rationibus profectum*, aut ex Lamb. correctione scribendum est *atque ab aut atque ex o. r. p.*

¹²⁾ *Quis apud populum R. de illius dignitate industrius, quis senatus?* (Paris. ille ed. a Krarupio collatus m. 1 *senatu*) saepius dicit? Sic vulgo editur; recte Lambinus primum ex edd. aliq.: *industrius*, cf. p. Cael. 73, ubi ed. Erf. *industri pro iusti*, ad Att. V, 17, 5 (Md. m. 1 *iust.*, m. 2 *iust. pro iustiorem*), ad Fam. XV, 4, 16, ubi Manutius mihi uidetur pro *iustiores* recte scripsisse *iustiores*, Tacit. A. I, 7 (ed. Flor. *iusterior*); deinde conjectura: *in senatu.* Ut obsoletum illis temporibus *industrius* (p. *magis industrius*) fuit, sic *senatus* de *aliqua re dicere ne Latinum quidem est.*

ores sexentes *emergere* sic posuerunt, Tacitus, Plinius, poëtae praepositionem omittunt, sed admodum raro. *Differo*: Cic. de Fia. V, 41 si uera esset ed. archetypi scriptura: *quid animantibus ceteris differamus*, datius putandus erat; sed Maduigius antiquorum prosae orationis scriptorum consuetudinem dicendi a poëtarum posteriorisque prosae orationis usu discernens, ut olim Manut. et Lamb., ab ante an. omissum recte addidit; cf. de Off. I, 96, ubi 3 cdd. dett. a omittunt.¹³⁾ *Dilabor*: Cic. Philipp. XIII, 11 *sed mea memoria dilabuntur*; post *sed* excidit siue *de*, quod Muretus (ex cdd.?) et Uarietas Nauger, (ex cdd.?) addant (cf. *excidere de memoria* Liu. XXIX, 19), siue *ex* (cf. Liu. XXXIV, 37 *excidere ex omnium animis*; Cic. de Rep. VI, 9 *ex animo meo discedit illius uiri memoria*. Optimus ille ed. Uaticanus eum locum non habet. *Dimoueo*: Nizolius laudat Cic. Philipp. IV, 5, 13 *dimoueri loco*, ubi nunc ex Uatic. uulgo legitur *dem.*, (ut p. Sestio 101 bis ex BC et ex ABC, Lamb.) et p. Plane. 53 *tuo loco dimoueri*, ubi nunc omnes ex plerisque omnibus cdd. edunt *dem.*, sicut ceteris omnibus locis, quibus *depellendi* notio subest, hodie ex *cdd.* scribitur praeterquam p. Caccina 42, ubi nunc

¹³⁾ De L. Agrar. II, 85 uulgo editur; *in eo* (agro Stellati) duodena (in Campano dena, cf. 79) describit *iu singulos homines ingera*. *Quasi uero paulum* (nogent 3: quinta ex parte) *differat ager Campanus ac Stellatis*. 86. *Et multitudo*, Q., *queritur*, *qua illa omnia oppida compleantur*. Cicero certe dixisset; *a C. et Stellas* (inter se) *differunt*; et uero absurdum est. Scribe ex Turnebi coni.: — *iugera*: *quasi Campanus a Stellati*; *set* (*sed*) *m. —. 3*: *Non ideo plura in agro St. describuntur in s. h. iugera quam in C.*, quod *paulum inter se differant* (nihil enim sere inter eos differt), *sed ut supersint homines, quibus illa oppida* (quae „colonis suis occupare“ lege iis licebit) *compleantur*.

contra edd. recte scribitur, ut est apud Quintilianum (VII, 3, 17): *loco — et certo de statu demouet* (cf. 49 *Demoueri — et depelli loco*). *Discedo*: *Cic.* p. Rosc. Amer. 8, ubi in edd. est: *ut spoliis sex hoc iudicio ornati — discedant*, Maduiginus pro interpolata omnium edd. scriptura (*spoliis Sexti Rosci hoc*) uerissime scripsit: *spoliis ex hoc —*; cf. p. Cluent. 111 *se ex iudicio discessisse uictum*. Uerba a particula *se* incipientia, nullus locus est, ubi ab illis, quos dixi, scriptoribus sine praepositione posita sint: *segregandi* quidem uerbo nemo, quod sciam, nisi Accius poëta sic usus est; cf. Non. s. u. *fauentia* et *obscaenum*: *ore obscaena dicta segregent*, ubi tamen in Nonii ed. Acciano *ab* post *Fauentiam* facile excidere potuit. — De *a* post alterum *a* omissio cf. I, 54 (ed. arch. *qua primo*), II, 4 (arch. *auxilia reliq.*), IV, 47 (RP, G. 1, 2, alii plerique: *auersa ratione*, Gryph., 3 alii recte: *a. a. r.*),¹⁴⁾ 58 (arch. *quae philosophia*), V, 70 (RP., 3 Gebh., alii: *illa deo*), 86 (R *fructuosa ratio*), de Fin. V, 69 (arch. *orta uirtutibus*, Maduig. ex Lambini coni. recte: *o. a. u.*), Part. I p. 16, II p. 10, V, 106, ubi post Gebhardum ex RP., 4 Pall. (Moseri?) editur: *abesse patria*, olim sine dubio recte: *a. a p.* (cf. Emendd. Epistt. p. 61). Contra V, 99, ubi uulgo ex arch. legitur: *quam multa — gignuntur quam copia facilis, tum suauitate praestantia!* *Adde —*, equidem non dubito, quin, ut Lambino (probante Kühnero) uisum est, postrema

¹⁴⁾ § 12 arch. post M: *ratione aduersa*; Tregderus mihi uidetur ex Orellii coni. recte scripsisse: *autem a r. auersa*, cf. 11, 13, 22 (ubi Gryph. recte: *a ratione auersa*, RP., Gebhardi, alii: *r. au.*, cett: *r. adu.*), 22, 34, 47, 61; Cicero opinor, non *aduersa* scripsisset, sed *aduersante*, ut 14, aut *inuita*, ut 78, aut *repugnante*, ut 79.

littera uocis *praestantia* ex sequentis prima geminando nata sit; Cicero enim, qui acquabilitatem structurae amat, cur h. l. necessitate nulla coactus constructionem uariaret? Cf. de rariore u. *praestans* usu IV, 2 *praestanti sapientia et nobilitate Pythagoras*, p. Sestio 91 *Qui — primi uirtute et consilio praestanti exstiterunt*, Uirg. Aen. I, 71, de ed. archetypi geminationibus Part. I p. 6, 32, Tregder. p. X (I, 78, IV, (36), 66 ANIMIS pro NIMIS), III, 66 (*ac sapientia VERO pro ab sapienti uiro*).

28, 81. Tregderus ex R et Duisburg.: *grauiter, constanter*; ego ex ceteris omnibus edd. (etiam P.) atque edd.: *const., grau.* Cf. 12 *constanter, grauiter*, 13 *constantia, grauitas*, 104 *Constantem hominem et grauem*; de uocum transpositionibus uid. Part. I p. 20, Tregd. p. XI.

32, 90. An *Scythes Anacharsis potuit pro nihilo pecuniam ducere; nostrates philosophi facere non poterunt?* Sic Tregderus probante nunc Klotizo (Nachtr. p. 203) ex edd. Lambini, Uatic., Pal. 1, 5, 4 Oxx., dett. Moseri. *Potuerunt* (quod Klotzius in edit. sua defendit) et maiore codicum (RP., G. 1, 2, Pal. 2, 3, 4, 5 Oxx., Duisb.) auctoritate firmatur et per se ipsum aptius est. Seilicet ii, qui *poterunt* ediderunt, sere *nostrates* ita intellexisse uidentur, ut esset: *Romani, qui nunc sunt*: quamquam, etiamsi *Romani* intelligendi essent, nihil causae erat, cur non ii, qui *iam fuissent* (cf. IV, c. 3), intelligerentur scribereturque: *potuerunt*. Sed, quoniam Cicero a § 88 (*Ordiamur —*) ad § 118 (— *relinquas*) illud disputat, uel *Epicurum* [cf. 118 *Haec eadem — o: § 88 — 118 —, quae Epicurus, totidem uerbis dicit Hieronymus*, § 89 *Hic - ipse - dixit*, 94 *Hoc loco m. ab*

Epicureis disputantur,¹⁵⁾ 97 *Atque — transferuntur* (sc. ab *Epicureis*), 107 *parumne — dicuntur* (sc. ab *Epicureis*, cf. § 108 *ratio eorum, qui —*), 110 *Epicurus ausus est dicere]* „animum condocefacere, ut ea, quae bona malaue uideantur, possit contemnere“ (87), itaque eius quoque disciplinac conuenire praeclaram illam sententiam, sapientem semper esse beatum (84, 119), necesse est *Scythae Anacharsidi* (o: *barbaro philosopho*) opponi non Romanos, qui Ciceronis tempore erant, philosophos, sed *Graecos, qui iam fuerant*, „Epicurum et reliquos“, qui § 89 paupertatem non extimuisse, sed ad eam satis parati fuisse dicuntur. Quare uerum est *potuerunt*, quod uel ex iis intellegi potuit, quibus post interiectam Anacharsidis epistolam eadem sententia repetitur: *Omnes sere philosophi omnium disciplinarum* („Soerates, Xenocrates, Diogenes“) — *codem hoc animo esse potuerunt*; neque uero obstat, quod praecedat, *quam* (Epicurus) — *absit, cur pecuniam — curet — ?; absit — curet enim eodem modo pro abesset — curaret positum est, quo supra est contentus = fuit c.* (cf. Maduig. § 334, Ouid. Met. I, 617 et II, 187 *Quid faciat? = Q. saceret?*). Quod *nostrates* h. l. est i. q. *Graeci*, conferri potest 103 *noster Demosthenes*. Suspicari licet Ciceronem in hac de Epicuro disputatione idem fecisse, quod Petersenius (in ind. scholarum gymn. Hamb. 1833) in libris de N. D., Maduigius (p. LXIV, p. 35, Exc.

¹⁶⁾ Sequitur: *Nam et obscoenas uoluptates* (= 89 *amori*) — *faciles esse dicunt o: extenuant*. Kühnerum, cui et est etiam, illud monitum uolo, § 97 post longam parenthesis pro *et magnificientia sumptusque epularum* (= 89 *quotidianis sumptibus*) *extenuatur dictum esse: Atque his similia — epularum*. Cf. Maduig. de Fin. p. 790—791, 802—803.

V, VII) in II. de Fin. B. et M. ab eo factum demonstrauit, ut saepe tacite, quem Graecum scriptorem elegisset, quem sequeretur, eius non solum sententias totasque disputationes excerpteret, sed etiam uerba ipsa simpliciter uerteret. Quem Epicureum in hac parte secutus sit,¹⁶⁾ eundem illum Phaedrum, quem in I de N. D. et sine dubio etiam in I de Fin. compilauit, an Zenonem (cf. III, 38) an alium aliquem, nescio. Quod uero Handius (ad Wopk. p. 2), Orellius (Kühnerus) in hoc per bimembrem interrogationem concludendi genere (de quo cf. Maduig. § 320 n., Emendd. in II. de Legg. et Acad. p. 39, sqq.) negant *duo praeterita* unquam ponи, sed semper in posteriore membro aut *futurum* aut *praesens*: satis habeo conferre p. Balbo 54, ubi, quum Orellius scripsisset: *An lingua — patetieri aditus ad ciuitatem potuit, manu non poterit* (omnes cdd. et edd.: *potuit*)? *anne de nobis — licebat, de hostibus non licebit* (ed. Par., Bernn., Erf. o: archet.: *licebat*)? *an — non licebit* (iidem edd.: *licebat*)?, Maduigius (Opp. Acad. II p. 47) archetypi scripturam recte vindicauit, de Fin. I, 72: *An — eas — artes persequeretur, muendi artem — relinquaret?*, de Domo sua 26: *An — licuit tibi ferre — priuilegium, mihi — non licuit — sententiam dicere?*

35, 102. *Dies deficiet, si uelim paupertatis causam defendere.* Sic Tregderus ex RP., plerisque dett.; de qua laxiore et liberiore conditionalium sententiarum forma cf. Maduig. ad III de Fin., 70, Gramm. § 348, d (ubi hoc ipso exemplo

¹⁶⁾ Ita, ut ipse plura adderet, maxime exempla ex *Romanâ historia sumpta*. § 105 (*malo enim Graecorum quam nostra proferre*) sic, opinor, intelligere licet; *scilicet quia illa iam sunt a Graeco, quem sequor, scriptore collecta*.

utitur), T. D. I, 29 *Si — coner, — reperientur* (sic etiam Lactantius), Uerr. II, 167 *nec, si cupias* (ed. Uatic. *cupies*), *licebit*, al. Ego pari codicum (Uatic., Pal. 3, G. 1, 2, al.) auctoritate scribi malim: *deficiat*, quum praesertim Cicero simillimus tribus locis sic scripserit, Uerrin. II, 52: *me dies, uox, latera deficiant* (unus ed. det. *deficient*), *si hoc nunc uociferari uelim*, de N. D. III, 81 *Dies deficiat* (unus det. *deficiet*), *si uelim numerare*, p. Caelio 29, ubi nunc uulgo editur: *Dies iam me deficiat* (sic optimus ille ed. Par.; ceteri: *deficiet*; cf. 49, ubi ego (Krit. Bemærkn. til L. for Cælius p. 38) ex 2 Oxx. restitui *faciat — gerat*), *si — coner expromere* (contra de Fin. II, 6: *si nostros colligere coepero — dies me deficiet*). Tali in re quam parua sit codicum auctoritas, notum est; cf. IV, 43 (RP., G. 1, al. *nesciet*), III, 34 (RP., al.: *obtundet eleuetque*, III, 36 (ed. arch. *patiatur*), Tregder. p. XI, Part. I p. 17, II p. 22.

37, 137. *Iam uero exilium — quantum demum a p. peregrinatione differt?* Sic omnes edd.; RP., Uatic., 4 Pall., G. 1, 2, Marb., Mon. 1, 3 Oxx., (Rhed.), 3: arch.: *damna* (G. 2, aliq. Pall. *dampna*, Uat. *damna a*) *p. p. d.* Scribendum est ex Dauisii conjectura: *quantum tandem a. p. —?*; cf. I, 12, III, 8, V, 89, 111, 117, lexica. In grauioribus eiusmodi interrogationibus *demum ne Latinum quidem est*. Ex *quantūtandema* (*quantūndema*) facilius potuit fieri *quantū damna* quam ex *quantumdemuma*. — 39, 114 ego Gud. collatori silenti credo in RP esse, ut Moser. recte ex plerisque dett. scripsit: *poësim*; cf. 66 *basim*, 78 *ibim*, Maduig. § 43, b. —. 115 ego: † *attingeret. Recte —*; Cicero scripsit aut: *attingere R.* (dett. aliq., Man.; cf. 55 *R peccaret*) aut: *attingere. Et r.* (u. e. Lamb.; cf. 118). — 40, 116 ego ex arch.: *omnesquē † id nos —*, maxime probans Manutii coni.: *o. itē n.*; cf. Lael. 7 *ex hoc item Scaeula*, ad Fam. VI, 3, 1, al.; T. D. I, 84 arch. et Orat. 151 mell. *id p. idē*.

Corrigendum.

P. 8 n. 31 lege: *Aurelianuſ*.

II.

Efterretninger

om

Viborg Kathedralskole

i

Skoletaaret **1843–1844.**

Møller; 4. Sophus Smith; 5. David Agaard; 6. Peter Bagger; 7. Frederik Gundelach; 8. Henrik Gundelach; 9. Gustav Hoff; 10. Fritz Phister Ingerslev; 11. Niels Buchwaldt; 12. Conrad Spleth og 13. Jvar Kvistgaard Holm. I Skole-aarets tredie Kvartal: 14. Emil Johannes Dissen.

Skolen har saaledes i September 1844 et Antal af 58 Disciple, der paa følgende Maade ere fordeelte i Klasserne:*)

IV Klasse.

- A. 1. Jesper Jespersen Bahnsen (Proprietair Bahnsen paa Taarupgaard).
- 2. Jonas Collin Lund (Toldforvalter Lund i Holstebro).
- 3. Daniel Christian Bater (Kjæbmand Bater i Viborg).
- 4. Richard Theobald Thorson (Amtstuefusdmægtig Thorson i Viborg).
- B. 5. Niels Christensen (Gaardmand Christen Nielsen i Ottинг).
- 6. Alfred Valduin Thorson, Broder til Nr. 4.
- 7. Hans Bernstorff Lillelund (Proprietair Lillelund paa Morsøe).
- 8. Laurits Esmark Bang (Forstraad Bang paa Steendalgaard).

III Klasse.

- A. 1. Jørgen Christian Leonhard Petersen (Paastor Petersen i Heilschou).

*) Fædrenes Navne tilfojes i Parenthes.

2. Niels Tang Krarup (Pastor Krarup i Ulfborg ved Holstebro).
3. Nicolai Es march Muus (Krigsraad Muus i København).
4. Carl Marinus Reiß (Adjunct Reiß i Viborg).
5. Jens Nicolai Leth Dalsgaard (Proprietair Dalsgaard paa Krabbesholm).
- B. 6. Christian Holm (Justitsraad Herredssoged Holm paa Dalsgaard).
7. Claus Nicolai Dahl (Skolelærer Dahl i Holstebro).
8. Charles Axel Christian Bracht (Proprietair Bracht paa Nydhauge).
9. Jens Bloch Aagaard (Pastor Aagaard i Skive).

II Klasse.

- A. 1. Carl Georg Gotfred Faber (Proprietair Faber paa Randrup).
2. Christian Adam Wilhelm Michelsen (Provst Michelsen i Thisted).
3. Albert Philip Bregendahl Møller (Provst Jens Møller i Breum).
4. Anders Sørensen (Søren Pedersen Rise, Gaardmand i Dødrup).
5. Thomas Lange (afdøde Cancelliraad Postsecretaire Lange i København).
6. Ulrich Christian Frederik August Aagaard (Kammerraad, Amtsforvalter Aagaard i Thisted).
7. Thorvald Thorson, Broder til Nr. 4 i IV Kl.
8. Christian Frederik Lund, Broder til Nr. 2 i IV Kl.

(Ikkestuderende)

9. Henrik Thorup (Procurator og Kjøbmand Thorup i Skive).
 10. Philip Philipsen (Kbmd. Philipsen i Viborg).
-

B. 1. Hans Dahl (Møller Dahl i Holste Mølle ved Nestved).

2. Sophus Theodor Krarup Smith (Birkedommer Smith paa Fanø).

3. Henrik Møller (Cancelliraad, Landsoverretspresident Møller i Viborg).

4. Rudolph Waldemar Faber (Apotheker Faber i Holstebro).

5. Hannibal Hoff (Districtslæge Hoff i Viborg).

6. Emil Johannes Olsen (Rector Olsen i Viborg).

7. Hans Peter Philip Plesner (afdøde Pastor Plesner i Hæ ved Ringkøbing).

8. Newton Magellan Smith (Consul Smith i Lemvig).

9. William Johan Hoff, Broder til Nr. 5 i samme kl.

10. Frants Frederik Sophus Bretton (Kammerherre, Stiftamtmand Baron Bretton i Viborg).
- (Ikkestuderende)

11. Wilhelm Henrik Ludvig Faber, Broder til Nr. 1 i II Kl. A.

12. Waldemar Sigfried Lind (Justitsraad Stiftsphysicus Lind i Viborg).

13. Andreas Thomesen (Kjøbmand Thomesen i Viborg).

14. Frederik Peter Fonsø (Justitsraad Fonsø paa Drøslevkloster).

I Klasse.

- A. 1. Ernst Wessenberg (Overlærer Magister Wessenberg i Viborg).
- 2. Frederik Ollgaard (Procurator Ollgaard i Skive).
- 3. Peter Birch Bay (afdøde Proprietair Bay paa Biskum).
- 4. Magnus Strom Lumholst (Krigsraad Districtslæge Lumholst i Skive).
- 5. Adolph Christian Dalsgaard, Broder til Nr. 5 i III Kl.
- 6. Ole Tønder Hunderup (Cancelliraad Herredesfoged Hunderup i Hammerum Herred).
- B. 7. Frants Buchwald (Kjøbmand Buchwaldt i Viborg).
- 8. Frederik Gundelach (Cancelliraad, By- og Herredesfoged Gundelach i Lemvig).
- 9. August Bretton, Broder til Nr. 10 i II Kl. B.
- 10. Conrad Niber Spleth (Provst Spleth i Smorup Præstegaard).
- 11. Jens Harald Lind, Broder til Nr. 12 i II Kl. B.
- 12. Johan Henrik Gundelach, Broder til Nr. 8 i samme Kl.
- 13. David Hornsyld Aagaard, Broder til Nr. 9 i III Kl.
- 14. Jvar Øvistgaard Holm (Postmester Holm i Skive).

(Uffestuderende)

15. Peter Christian Schist Bagger (Apotheker Bagger i Viborg).
 16. Gustav Leopold Ferdinand Hoff, Broder til Nr. 5 i II Kl. B.
 17. Niels Andreas Buchwaldt, Broder til Nr. 7 i samme Kl.
-

Følgende Disciple blive i dette Aar dimitterede til Universitetet: Jesper Jespersen Bahnsen, Jonas Collin Lund og Richard Theobald Thorson.

Under den 23de Decbr. 1843 blev de constituerede Adjuncter, Cand. polyt. C. C. E. Ekeroth, Cand. theol. E. Wolle og Cand. theol. C. F. A. Bahnsen allernaadigst bestykkede til Adjuncter ved Skolen.

Under den 14de Februar 1844 blev Skolens Rector Mag. C. F. Ingerslev allernaadigst udnevnt til at overtage Rectoratet over Colding lærde Skole; hvorefter under den 15de Marts Overlærer ved Metropolitanstolen J. C. Olsen allernaadigst blev bestykket til Rector ved Viborg Kathedralskole.

I Henseende til Lectionstabellen og Fagene's Fordeling mellem Lærerne, hvorom Underretning findes i foregaaende Aars Program, er i Lovbet af dette Skoleaar kun følgende Forandringer stede: Den mathematiske Lærer, som tillige er Lærer i Naturhistorie, havde fundet, at han kunde afsee noget af den til Undervisningen i det førstnævnte Fag i 3die Klasse bestemte Tid til Fordeel for det naturhistoriske Fag.

Da det saaledes blev muligt at lade Disciplene gaae videre frem i et Fag, hvormed de ellers maatte ophøre ved Udtredelsen af Skolens 2den Klasse, er efter indhentet Tilladelse af den kgl. Direction, i dette Skoleaar een af de 4 ugentlige mathematiske Timer i 3die Klasse bleven anvendt til at fortsætte den naturhistoriske Underviisning med de fra 2den Klasse Opflyttede (III B), medens de Eldre i Klassen (III A) bekjæftiges med den skriftlige Besvarelse af en mathematisk Opgave. I det tilkommende Skoleaar vil, ved de Eldres Opflyttelse, den naturhistoriske Underviisning blive indført for hele Klassen i bemeldte ene ugentlige Time.

Den saar tiltrædende Rector har overtaget Rector Mag. Ingerslevs Underviisningsfag og Læsetimer, med den Undtagelse, at han underviser 4de Klasse i Thydk i de tre ugentlige Timer, som forhen vare bestemte for det franstæ Sprog, hvorimod Adjunct Neissz, der forhen havde den thydste Underviisning i denne Klasse, nu i det for dette Fag bestemte lignende Antal Timer giver Underviisning i Franst.

Ogsaa Underviisningsplanen har i dette Aar i det Hele været den samme, som i det forrige. Efter Rector Ingerslevs i det foregaaende Aars Program angivne Tanke, skulde Lærerne især i Danst og Latin de to første Maaneder af dette Skoleaar anvende særdeles Opmærksomhed paa at bibringe Begynderne den almindelige grammatiske Fordannelse (saasom øve dem i at kjende Talens Dele, oplose Sætninger og Perioder m. m.) Angaaende Udførelsen af denne Tanke maa her henvises til den udførlige Beretning, som nedenfor findes afgivet af Læreren i det danske Sprog, Adjunct Wolle. — Til med Sikkerhed at finde sig tilrette i en indviklet Periode og sætte alle dens Dele klart ud fra hinanden, hører der na-

turligvis en Forstandsbudvælling, som først efterhaanden og navnlig i Mellemklasserne kan ventes hos Disciplene, og for at befordre denne Udvælling af Forstanden succesive, uden at gjøre Undervisningen eensidig trættende, vil det være fornødent at holde Disciplene ved saadan Øvelser heelt igjennem de lavere Klasser. Men da Begynderne just i den anførte Retning pleie at komme meget uforberedte og umodne til Skolen, som da ogsaa deres Alder hidtil ikke har funnet tilstede meget Abstractionsarbeide, synes det ikke mindre fornødent, strax at anvende en sammenhængende Tid og Image paa at voplade deres Forstand ved Øvelser efter deres Evne, om end Udbyttet for Dieblifiket viser sig mindre, end Læreren efter sit unægtelig i denne Henseende ikke tilstrækende Arbeide kunde vente det. Udbyttet vil vise sig større, naar man ikke anslaaer det efter det, Disciplene for Dieblifiket kunne præstere, men efter det, de ved disse strax i Begeyndelsen foretagne Øvelser forberedes til senere at kunne præstere. — Det var ogsaa Rector Ingerslevs Hensigt, at der, foruden de allerede brugelige Øvelser i at fremstige udenad lærte Vers, iaar ogsaa skulle været indført særegne Øvelser i at fremstige længere udenad lærte Stykker, især poetiske, hvorefter Disciplene skulle føres til at udtrykke sig over en Gjenstand mundtlig (s. Programmet for 1842 — 1843 S. 27). Denne Plan er saa godt som ikke kommen til Udførelse, vistnok fornemmelig fordi det ikke er let at afse Tiden dertil fra de skriftlige Udarbejdelsler. I det følgende Skoleaar vil der blive gjort Forsøg med at bringe idetmindste de mere begavede Disciple til at udtrykke sig mundtlig over en passende Gjenstand, men ikun i deres Klasse, under den daglige Undervisnings Form, for ikke (som er at befrygte,

naar Slight steer i en større Forsamling) at forcere Disciplene formeget udover deres naturlige Blyhed og give Forfængelighed og Affectation Næring.

Den af Rector Ingerslev snart efter hans Embedstiltrædelse ved Skolen indrettede Aftenskole, hvor Disciplene under en Lærers Tilsyn kunde forberede sig til den følgende Dag, mod at der erlagdes 12 Rbd. aarlig for hver, op hørte ved Udgangen af Aaret 1843 som en Folge af, at det anførte Contingent var en for byrdefuld Tilvært til Skolelennen, og Aftenskolen derfor kun besøgtes af faa Disciple. I Erkendelse af denne Indretnings Gavnlighed indgik Rector Ingerslev imidlertid med en Foreskilling til den konelige Direction, som havde til Folge, at en lignende Aftenskole under gunstigere Vilkaar kunde oprettes fra indeværende Aars Begyndelse, idet der af Skolens Kasse bevilgedes et aarligt Tilskud, og Adjunct Reissz, hvem Aftenskolen blev overdraget under Rectors Overtilsyn, havde erklæret sig villig til at anvende den dertil fornødne Tid mod en meget moderat Godtgjørelse. Udgangen til denne Aftenskole betales nu kun med 1 Rbd. for Kvartalet, og den besøges i dette Døblif af 19 Disciple. Tiden er Kl. 5½ — 8.

Oversigt over det i indeværende Skoleaar læste.

Dansk (Adj. Wolle).

I Kl. Af de 5 Timer ugentlig, som ere anviste overnævnte Undervisningsfag i denne Klasse, blive de 2 brugte til dansk Stiil, der her fornuftelig bestaaer i Dictat. I den sidste Halvdeel af Skoleaaret lader jeg 1 A,

afverkende med Dictat, men i B kom en sjeldent Gang som et Forsøg, nedskrive Et eller Andet paa egen Haand, f. Ex. en nylig lært bibelhistorisk eller let historisk Fortælling, eller Oversættelse af et let Stykke Tydsk, som nylig har været Lectie, eller Sætninger, udarbeidede efter de i Borgens Veiledning, 2den Lection, opgivne Phraser. Stilene retter jeg her, som i alle Klasserne, hjemme, hvorimod de i denne Klasse altid skrives paa Skolen. De med rødt Blæk understregede Fejl lader jeg i denne Klasse Disciplene selv rette, idet de selv skulle finde, hvori Fejlen bestaaer, og da nedskrive det Rigtige paa et dertil bestemt Sted bag i Stilebogen. Naar jeg ikke dicterer, og medens de Alle i Klasserne ere befestigede med Stile og Reenskriven af Dictaterne, lader jeg dem enkeltvist komme hen til mig, for at vise mig disse Nettelser og, saavidt Tiden tillader det, faae selve Stilene noagtigere gjennemgaaede. En Gang om Ugen haves Øvelser efter de 6 første Lectioner i Borgens Veiledning, og een Gang om Ugen Fremsigelse af udenadlærte Vers. Den femte Time benyttes til Indenadslæsning af Prosa, samt til Analyse, hvorved de almindelige grammatiske Grundbegreber (Carren om Taledele, om Sætninger og Perioder) bibringes Disciplene uden Brug af nogen dansk Grammatik. Men da een Time om Ugen kun lidet vilde forslaae hertil, anvendes al den Tid, som kan blive tilovers fra de to andre mundtlige Timer, til Oplæsning og Analyse.

II Kl. Her skrives ikke Dictat; derimod lettere historiske Stile, Oversættelse af Tydsk, Fransk eller Latin, under tiden Beskrivelser og Breve. Af og til anvender jeg en heel Time til hoit at gjennemgaae de af mig hjemme rettede Stile, hvilket faa meget som muligt skeer derved, at Disci-

plene selv finde og høit gjøre Nede for de understregede Fejl, baade Orthographie og Sproget i det Hele betræffende. Men da der for 2den Klasse, der afvigte Aar har bestaact af 25 Elever, i Alt kun gives $1\frac{3}{4}$ (formedelst et Frikvar-teer) dansk Time om Ugen, maa jeg for det meste af Mangsel paa Tid lade mig nolie med at gjennemgaae Stilene sagte for hver Enkelt, imedens de Øvrige strive paa en ny Stil. Omrent de halve Stile, navnlig de historiske, strives nemlig paa Skolen. Hvad der i 1ste Klasse er lært af Grammatik ved mundtlig Meddelesse under Læsning og Stilsøvelser, bliver her reguleret og fuldstændiggjort ved Hjælp af en dansk Grammatik (Niessens). Interpunctionen læres her; dog gør jeg ved Bedommelsen af 2den Kl. B's Stile ikke streng Fordring paa Sikkerhed heri. Forsaavidt Tiden til-lader det, anstilles Øvelser efter Borgens Veiledning fra 7de til 16de Lection; fremdeles fortsættes grammatikalst Analyse samt Oplæsning af Prosa og Vers, hvilke sidste undertiden ogsaa her læres udenad. I Neglen strives 3 Stile om Maaneden, ligesom ogsaa i

III Kl. I denne Klasse maae Disciplene antages forberedte til at besvare Opgaver, hvortil større Selvvirk-somhed udkræves. Afverlende gives her Religions-Opgaver (af Religionslæreren), historiske (af Læreren i Historie) og de saakaldte frie Opgaver (af mig), dog saaledes, at der af disse sidste altid gives i det mindste een, selv i Maaneder, hvor Ferier eller Slight kun tilstede to Stile. Den første Anvisning til at udkaste Dispositioner knytter jeg til Dispositions-Afsnittet i Borgens Veiledning, og lader da Disciplene udarbeide et Par Afhandlinger efter Dispositioner, som heri ere opgivne. Et Par Gange i Året skrives

lader den i denne Netning vakte Stræben udfølde sig af Hjertens Lust efter Enhvergs Individualitet, uden endnu at gjøre for mange Øphevelser over Extravagancerne. Jeg gør opmærksom paa disse (f. Ex. ad Ironiens Bei), uden at bryde Staven over dem. Dette, mener jeg, er tidsnok i fjerde Klasse, hvor en større Landsmodenhed kan forudsættes; i tredie vilde det maaske kun nedbryde det nylig vaagnede Mod og Tillid til egne Kræfter og bevirkte Tilbagefald til hin tidligere Ubehjælpshed og Forlegenhed. Til en rigtigere Smag i nævnte Henseende søger jeg at lede blandt Andet ved at forelæse saadanne Stykker af vor Literatur, af hvilke det praktisk kan paavises, hvorledes den største Effect bedst opnaaes ved de simpleste Midler.

Af Borgens Veileitung læses i denne Klasse, foruden Dispositions-Afsnittet, fornemmelig Lectionerne om den gode Stiils Egenkaber samt om Troper og Figurer. Ievnlig Øvelse finder Sted i at oplæse saavel Prosa som Vers.

IV Kl. Her er den egentlige Afhandling Øvelsernes Hovedgenstand, ikke blot hvad angaaer Religions- og historiske, men ogsaa de frie Opgaver. To Afhandlinger skrives om Maaneden. Til de frie Opgaver, som egne sig til den reglementerede Afhandlings-Form (f. Ex. „Hvilken Indflydelse har Bogtrykkerkunstens Opfindelse haft paa Nationernes Tilstand?“ eller „Bedommelse af det gamle Valgsprog: ubi bene, ibi patria,“ eller „om det Gavnlige og Behagelige i at have en sand Ven“ o. s. fr.) lader jeg mig for det meste levere en kort Disposition til Bedommelse, inden den egentlige Besvarelse finder Sted. Disposition til nogen enkelt Stiil opgiver jeg ikke i denne Klasse, men vel Momenter og mundtlig Veileitung til en saadan. For-

plene selv finde og høit gjøre Nede for de understregede Fejl, baade Orthographie og Sproget i det Hele betræffende. Men da der for 2den Klasse, der afvigte Aar har bestaact af 25 Elever, i Alt kun gives $1\frac{3}{4}$ (formedelst et Friqvar-teer) dansk Time om Ugen, maa jeg for det meste af Mangsel paa Tid lade mig usie med at gjennemgaae Stilene sagte for hver Enkelt, imedens de Øvrige skrive paa en ny Stil. Omrent de halve Stile, navnlig de historiske, skrives nemlig paa Skolen. Hvad der i 1ste Klasse er lært af Grammatik ved mundtlig Meddeelse under Læsning og Stilsøvelser, bliver her reguleret og fuldstændiggjort ved Hjælp af en dansk Grammatik (Niessens). Interpunctionen læres her; dog gør jeg ved Bedømmelsen af 2den Kl. B's Stile ikke streng Fordring paa Sikkerhed heri. Forsaavidt Tiden til-lader det, anstilles Øvelser efter Borgens Veiledning fra 7de til 16de Lection; fremdeles fortsættes grammatikalst Analyse samt Oplæsning af Prosa og Vers, hvilke sidste undertiden ogsaa her læres udenad. I Neglen skrives 3 Stile om Maaneden, ligesom ogsaa i

III Kl. I denne Klasse maae Disciplene antages forberedte til at besvare Opgaver, hvortil større Selvvirk-somhed udkræves. Afverlende gives her Religions-Opgaver (af Religionstøreren), historiske (af Læreren i Historie) og de saakaldte frie Opgaver (af mig), dog saaledes, at der af disse sidste altid gives i det mindste een, selv i Maaneder, hvor Ferier eller Slight kun tilstede to Stile. Den første Anvisning til at udkaste Dispositioner knytter jeg til Dispositions-Afsnittet i Borgens Veiledning, og lader da Disciplene udarbeide et Par Afhandlinger efter Dispositioner, som heri ere opgivne. Et Par Gange i Året løb dicte-

rer jeg dem selv en Disposition; men i Neglen opgiver jeg blot Momenter, Materiale, som jeg overlader til dem selv at ordne, eller jeg giver dem blot en kort Oversigt, for at sætte dem paa det Standpunkt, hvorfra Spørgsmaalet bør betragtes; og undertiden overlader jeg det Hele til dem selv. En saadan forberedende Veisledning til den enkelte Stil giver jeg dog kun ved de frie Opgaver. Kun disse anseer jeg i alle Henseender som horende under mit Forum, idet jeg ogsaa drofter og bedommer Besvarellerne baade med Hensyn til Stof, Form og Orthographie. De historiske og Religious-Opgaverne bedommer jeg kun fra Sprogets, Sammenhængens og — om jeg tør kalde det saa — den almindelige Dannelses Standpunkt, idet jeg derimod overlader til Religions- og Historie-Lærerne, hvad der mere specielt vedkommer disse respektive Fag. — Jeg seger i denne Klasse fornemmelig at overvinde den Ubehjælpomhed, som hos de Fleste pleier at ytre sig i Henseende til at finde Stof, og samtidigt dermed at modarbeide Vorhed og Trivialitet i Fremstillingen, uden endnu altfor øngsteligt at afværge den deraf let opstaende Tendents til den modsatte Heil, en vis Planens Enhed destruerende Oversyldé af Stof og et svulstigt=blomstrende Sprog. Det kommer da an paa at finde Opgaver, som af sig selv frembyde rigeligt og tilstrækende Stof. Som en Overgang til den egentlige Afhandling har jeg dersor betragtet Beskrivelser over viise interessante Gjenstande. Jeg har saaledes afvigte Aar opgivet Beskrivelser „af et Uveir, af et Marked, af en Oversvømmelse, af en Dampstibefart, af en Hestdag paa Landet, af en Jægers Liv paa en Jagtdag“ og sl. lignende; og for at Skildringen kunde blive mere levende, har jeg tilladt at knytte den til noget

(virkeligt eller fingeret) Dylevet, at give den Form af en Fortælling, et Slags novellistisk Fragment eller Sligt. Ligesedes, istedetfor at lade Klassen udvikle sig over en eller anden Dyd eller Last i Almindelighed, f. Ex. Flid, Lediggang, Logn, Forfængelighed o. s. v., stiller jeg gjerne Spørgsmålet saaledes: Skildring af en Lediggænger (nemlig af en vis bestemt Lediggænger), af en Forfængelig o. s. v. Det levensde, concrete Billede med alle sine Nuancer opgaaer langt lettere i Sjælen end den abstrakte Sandhed. Ogsaa paa andre Maader fremstætter jeg Spørgsmåle over sidstnævnte Tema, f. Ex.: „Brev til en kjær Broder (eller Ven), som begynder at komme paa Afveie (f. Ex. Svær og Spil).“ Slige Opgaver have nu de mere Begavede i det Hele løst paa en for Klassens Standpunct tilfredsstillende Maade, og de Allerflestehave i det mindste gjort det med Interesse, hvorved der allerede vindes meget. Jeg tager det, som sagt, her ikke endnu saa nsie med en vis Udmalen i det Brede af Facta og Situationer og overhovedet en vis udskrænklelse af Svalst, som en ukritisk Medtagen af alt det sig paatængende Stof og den vaagnende poetiske Sands let foranslediger. Efter den Grundsaetning, at det senere hen er lettere at tage fra end at lægge til, er det endnu kun med megen Forsigtighed og Skaansomhed at jeg bruger den lugende Haand, idet jeg frygter for, tilligemed Ukrudtet at oprykke de gode og sunde Spirer, inden de have fåset rigtig Rod. Jeg giver den i Klassen snart vakte Mening paa enhver Maade Næring, at en Udarbejdelse er i samme Grad slet, som den er tor, mager og kosedelig, i samme Grad god, som den er indholdsrig og underholdende (naturligvis Sprogrigtigheden forudsat som en *conditio sine qua non*), og jeg

lader den i denne Retning vakte Stræben udfolde sig af Hjertens Lust efter Enhvers Individualitet, uden endnu at gjøre for mange Ophævelser over Extravagancerne. Jeg gør opmærksom paa disse (f. Ex. ad Ironiens Bei), uden at bryde Staven over dem. Dette, mener jeg, er tidsnok i fjerde Klasse, hvor en større Vandsemodenhed kan forudsættes; i tredie vilde det maaske kun nedbryde det nylig vaagnede Mod og Tillid til egne Kræfter og bevirke Tilbagefald til hin tidligere Ubehjælp somhed og Forlegenhed. Til en rigtigere Smag i nævnte Henseende søger jeg at lede blandt Andet ved at forelæse saadanne Stykker af vor Literatur, af hvilke det praktisk kan paavis es, hvorledes den største Effect bedst opnaaes ved de simpleste Midler.

Af Børgens Veileitung læses i denne Klasse, uden Dispositions-Afsnittet, fornemmelig Lectionerne om den gode Stiils Egenstaber samt om Troper og Figurer. Ievnlig Øvelse finder Sted i at oplæse saavel Prosa som Vers.

IV Kl. Her er den egentlige Afhandling Øvelsernes Hovedgjenstand, ikke blot hvad angaaer Religions- og historiske, men ogsaa de frie Opgaver. To Afhandlinger frives om Maandden. Til de frie Opgaver, som egne sig til den reglementerede Afhandlings-Form (f. Ex. „Hvilken Indflydelse har Bogtrykkerkunstens Opfindelse haft paa Nationernes Tilstand?“ eller „Bedommelse af det gamle Valgsprog: ubi bene, ibi patria,“ eller „om det Gavnlige og Behagelige i at have en sand Ven“ o. s. fr.) lader jeg mig for det meste levere en kort Disposition til Bedommelse, inden den egentlige Besvarelse finder Sted. Disposition til nogen enkelt Stiil opgiver jeg ikke i denne Klasse, men vel Momenter og mundtlig Veileitung til en saadan. For-

uden Afhandlinger i egentligste Forstand anstiller jeg ogsaa her — kun efter en hsiere Maalestof — Øvelser, som svare til de omtalte i 3die Kl. Til saadanne Opgaver, som have været beregnede paa at sætte den frie Phantasie mere i Bevægelse, høre f. Ex.: „Charakteristik af Føraaret, dito af Efteraaret, af en Sommermorgen o. s. v.“, (hvorved dog ikke den fortællende Indskædning, uden undtagelsesviis, tilstedes); fremdeles: „Betrægtninger ved Overgangen fra det gamle til det nye Aar; dito ved Overgangen fra Skolen til Universitetet“; endvidere: „Tanker ved Ewalds Grav“ (efterat vi nemlig nylig af Litteraturhistorien havde haft om Ewalds Liv og Digtervirksomhed). Som et enkelt Forsøg i det Humoristif - Gemyktige har jeg engang iaa opgivet: „en Tale, holdt af et ungt Menneske i eget og Sødkendes Navn, for at frelse et hjært gammelt Linde-træ (i Gaarden tæt foran Huset), som af Faderen var bestemt til at fældes“. For at forebygge al Misforståelse, gjorde jeg det til en absolut Vætingelse, at Talen skulle virkelig være beregnet paa at bevæge og overbevise Faderen; og flere af Besvarelserne havde meget heldigt truffet den rigtige — paa eengang komiske og rørende — Tone. — Som forhen sagt, var det i 3die Kl. med en vis Forbundenhed jeg modarbeidede Svalst og andre Overflodigheder. I 4de Kl. er alt Slight Contrebande. I 3die Kl. ansaae jeg det for Hovedopgaven at bibringe Disciplene Aands-bevægelighed samt Mod og Driftighed til at udtales sig i alle Netninger, som kunde antages at ligge indenfor deres Ideekreds, til at opsege og afbenytte alt det Stof, der syntes dem selv paa en naturlig Maade at frembyde sig. I 4de Kl. fordres tillige — Mod til at forkaste, streng

Selvkritik, der noie prøver og ikke tillader sig at tage med ind i Betragtningen, hvad der kunde forstyrre Planens Enhed eller stode en forædlet Smag, om end Bedkommende selv ved første Dækast kunne synes godt om det i en eller anden Henseende. — Her, saavelsom i 3die Kl., gjennemgaaer jeg altid Stilene høit for hele Klassen, medens jeg saavidt muligt oplæser dem alle, i alt Fald de bedste og de sletteste. Baade til min egen og Disciplenes Efterretning forsyner jeg Udarbeidelerne hjemme med de fornødne Bemærkninger i Margen.

Af Borgens Veiledning har jeg ikke fundet Anledning til i denne Klasse at benytte Andet til sammenhængende mundtligt Foredrag og Examination, end Tilsæget, der indeholder en forfattet Logik efter denne Videnskabs øldre Tilsnit. Derimod er Thortsens Litteraturhistorie lagt til Grund for fortsat Foredrag og Examination. Jeg har betragtet det som et toaarigt Cursus, og da Bogen blev indført her i Skolen for to Aar siden, ere vi netop nu blevne færdige dermed. Da jeg anseer den blotte Beretning om Forfatteres Liv og Skribentvirksomhed, uden at sætte slige Meddelelser i Forbindelse med et Udvælg af selve deres Skrifter, for en mindre frugtbar Exercits, har jeg væsentlig fun dvælet ved saadanne Forfattere (navnlig Digttere), af hvis Værker jeg har funnet tilveiebringe Noget af Betydenhed, enten fra Skolebibliotheket eller andenstedsfra. Af disse forelæser jeg nu, hvad jeg finder passende til Formalet, eller lader det tillige være Gjenstand for Oplæsnings-Ovelser (for ikke at kalde det Declamations-Ovelser) for Disciplene selv. Foruden at paapege det Særegne og Charakteristiske hos de forskellige Digttere, saamt overhovedet at vække Smagen og den

æsthetiske Sands, seger jeg efterhaanden at bibringe Klass-
sen nogen Kundskab til de forskjellige Digtarter.

Efter saaledes at have gjort nogenlunde Nede for den Plan, jeg følger som Lærer i Modersmaalet i Skolens for-
skjellige Klasser, vil jeg specielt udtale mig over et vist
Punct, hvorom der kan disputeres og vel ogsaa er disputeret
meget pro og contra. — Hvad Oplæsning angaaer, da frem-
byde de Flestes Organer langt større Vanskeligheder, end
Elsfældet er f. Ex. i de Københavnske lærde Skoler; og
hvad dansk grammatisk Analyse med Begyndere angaaer,
da anseer jeg dette for det uden Sammenligning Vanskelligste
af hvad jeg i Skolen har at varetage. Jeg har hørt Andre
omtale dette Sidste som hørende til de letteste Undervisnings-
genstande, og jeg har selv tidligere været af samme Mening.
Jeg har endog hørt Skolemand, som ingenlunde vare Char-
lataner, men som rigtignok heller ikke selv havde undervist
heri, uden maaskee en eller anden mere end almindeligt
begavet Privat-Elev, fremsette den Mening, at man i nogle
faa Maaneders Tid maatte kunne bringe en heel Forberedelses-
klasse, naar undtogenes enkelte meget maadelige Hoveder, til
hurtigt og med fuldkommen Sikkerhed at orientere sig i
enhver Satning og aldeles correct Periode. Jeg skylder
mig selv at erkære dette for en Umulighed, med mindre en
saadan Classe bestod af litter udmarkede Hoveder, og man
da havde i det mindste en Time hver Dag til slige Øvelser.
At jeg selv tidligere var tilbørlig til at ansee den Sag
for en Bagatrel, havde vel for en Deel sin Grund i, at
man almindeligvis tidligere (ligesom maaskee endnu de fleste
Steder) ikke gjorde Periodelæren til et søregen Begyndelses-
fag, der udelukkende skulde henøre under den danske Lærers

Sted. Og det er netop hin Aandsbevægelse og umid-
delbare Tact, hin naturlige, om end ubevidste og instinct-
mæssige Logik, jeg savner hos de fleste Børn, der komme ind
i Skolens nederste Afdeling. Hukommelsen pleier at være
den mest fremherskende Evne hos disse, og saalønge man
holder sig til Hukommelsesobjekter, som kunne læres uden-
ad i en Lectie derfra og dertil, gaaer i Neglen Altting me-
get fortæffligt. Kommer man derimod ind paa Gebeter,
hvori de maae anvende en mere selvstændig Forstands-Abstrac-
tion, da er man ikke saa vel farende. Man kan, ved analy-
tisk at gjennemgaae bestemte sorte Stykker noisagtigt, faae
dem til at gjentage det mechanist strax efter og da til Nod
huske det som Lectie til næste gang; men i lang Tid formaae
kan de mere Opvakte at anvende Neglerne paa andre Til-
fælde, og det varer meget længe, inden selv disse formaae
at gjøre det usorberedt med vanfæliger Perioder. Vil man
nu med forceret Anstrengelse, ja med Tilsidesættelse af andre
vigtige Hensyn, have denne Færdighed almindeligt tilveie-
bragt indenfor en bestemt forestreven Tidsfrist, risquerer man,
ved de evindelige Gjentagelser og ved at hyperpopularisere
Sagen i det Uendelige, at blive kjedelig baade for sig selv
og for Disciplene, hvilket er en meget stem Omstændighed.
Jeg har derfor tilladt mig at modificere bemeldte her ved Sko-
len hidtil gjældende Bestemmelse noget, efter den Methode for
dansk Undervisning, jeg ovenfor omtalte som den, jeg tid-
ligere havde befundet mig vel ved, baade som Discipel og
som Lærer. Jeg betragter ikke min Virksomhed i en enkelt
Klasse, eller vel endog i en enkelt Afdeling, som et aldeles
afsluttet Heelt; men jeg betragter min Virksomhed i et be-
stemt Fag gjennem hele Skolen som et sammenhængende

Euruus, uden at affiske mig aldeles ufravigelige Grænder for dette Undervisningsfags forskellige Stadier. Jeg begynder noget tidligere eller noget sildigere med den eller den Øvelse, samt for, efter eller samtidigt med andre Øvelser, alt efter Omstændighederne, og altid efter noitagtigt Overlag. Jeg supplerer bestandig, hvor der er Noget at supplere, og jeg opgiver ingenlunde en Discipel — ja gør ikke engang synderlig Væsen af det, uden i alt Fald for Disciplene selv —, fordi han i en eller anden Henseende, i en enkelt Øvelses-Genre, er bleven tilbage, naar han ellers i andre Henseender samme Fag betreffende viser sig flink. Saaledes har jeg ei sjeldent det Tilfælde, at en Dreng efter det første Aars Forløb skriver et aldeles feilfrit Dictat, ja sammenstetter temmelig correcte Perioder efter opgivne Ord og Phraser, og dog endnu har meget ondt ved at dissecere en opgiven Periode. Hün Alandsbevægelighed og umiddelbare Sprogtact søger jeg derfor, foruden ved Stilestriven og oftnavnte Øvelser, at opvække paa mange andre Maader, idet jeg navnlig søger at vække de første Spirer til Smag. Dette steer, mener jeg, fornemmelig ved at lære dem at læse godt op af en Bog. Foruden at skærpe Sprogsandsen, er dette allerede i og for sig en Øvelse, som her, og vel i de fleste Provinds-skoler, har et formeentlig laugt sterre Krav paa Lærerens omhyggeligste Opmærksomhed, end hos den paa et iovrigt lignende Dannelsestrin staaende Ungdom i Hovedstadens Skoler. Som forhen antydet, findes her hos Mange ved Optagelsen i Skolen et yderst uboigligt Organ og et vist uædelt Provinds-Jargon, der frembyder de største Banskeligheder for Læreren saavel som for Disciplene selv. De egentlige Læseøvelser har jeg derfor i det sidste

Aar anvendt langt mere Tid paa end før. I Almindelighed benyttes vel den i Skolen vedtagne Læsebog (Holst); men holdt jeg mig udelukkende til den, vilde jeg vel vanstelligt opnaae høint tilsigtede dobbelste Formaal. Den, som enhver Læsebog, indeholder næsten Luther Fragmenter og tiideels Stykker, som ikke kunne have noget synderlig Tiltrækende for Børn. Man maa give dem noget Underholdende og sammenhængende Heelt, naar man vil vente at vedligeholde en sand Interesse og usvælket Opmærksomhed hos dem. Opmærksomheden kan vel vedligeholdes ved Trang og ved uafbrudt Livlighed hos Læseren, og denne Opmærksomhed kan vel, selv ved Brugen af en kjedelig Læsebog, bringe dem til at læse tydeligt og nogenlunde mechanisk rigtigt; men dødt og aandloft vil Foredraget blive hos de Fleste, naar de ikke opvarmes og spændes ved en sand indre Interesse for Indholdet og derved i egentligste Forstand ere interesserede i ret at forstaae det. Jeg medtager derfor af og til eet Eemplar af en Bog, hvis Indhold (Eventyr eller Fortællinger) har den Egenskab haade at være tiltrækende for den barnlige Phantasie og tillige i og for sig smukt og poetisk. Af Dohlenschläger, Ingemann, Molbeck og Fl. haves flere saadanne Samlinger af originale eller oversatte Stykker. Jeg lader da Disciplene Een efter Een komme op og stille sig paa et Sted i Stuen, hvor han paa Grund af Afstanden er nødt til at tale høit for at blive forstaaet af Alle, og da læse et Blad eller saa omrent af den medtagne Bog. For en Ordens Skyld og for Sammenhægens Skyld bestemmer jeg for hver Enkelt, inden han begynder, hvor langt et Stykke han skal læse. Man vil maaske indvende mig, at det er en gal Ting, at de Andre ingen Bog have at see i; men jeg

kan forsikre af Erfaring, at den Iver, hvormed de Alle som En sege at opsnappe hvert enkelt Ord og ikke tillade et eneste at blive uthydeligt udtalt ellers en eneste Satning frem sagt saaledes, at de ikke kunne forstaae Meningen, i Forbindelse med den langt større Uimage, Enhver, saavel paa Grund heraf som af egen Interesse for Indholdet af hvad han læser, gjør sig for at blive forstaaet, giver et langt større Totaludbytte, end naar de Alle have en Bog — især naar det er Skolebogen! — at følge med i og derved ofte forstaae eller troe at forstaae, hvad der bliver nok saa daarsligt og uthydeligt oplæst. Af samme Grund tager jeg ikke engang et Exemplar med til mig selv, om jeg ogsaa kunde faae et. Det forekommer mig, som jeg selv har en langt paalideligere Prævesteen for en god Oplæsning, naar jeg Intet har at holde mig til uden Disciplenes egen Meddelelse. Jeg lader da Intet gaae upaatakt hen og lader dem hyppig læse et Punktum om igjen, ligesom jeg ogsaa af og til selv forelæser Noget. — Hvad jeg her har omtalt, vedkommer specielt første Klasse; men lignende Øvelser foretager jeg efter Tid og Veilighed gjennem hele Skolen, naturligvis modificerede, f. Ex. med Hensyn til Valget af Lecture, efter de forskjellige Klassers Modenheds- og Dannelsestrin, samt med den Forskjel, at Disciplene i 3de og 4de Klasse blive paa deres Plads. I fjerde Klasse staer Valget stedse i Forbindelse med de forhen omtalte litterairhistoriske Foredrag. Ikke blot i Henseende til Oprækelsen af den æstetiske Sands overhovedet har jeg sporet gavnlige Virkninger af disse Øvelser, men ogsaa i Henseende til Oprækelsen af tidt omtalte umiddelbare Sprogtact, der skal gjøre den mere bestemte instructive Veiledning, ved Stiil og grammatiske Analyse, til

en klar og bevidst Indsigt i Sprogets specielle og universelle Væsen frugtbringende. I 2den Klasses Stile have saaledes i det sidste Halvaar aldeles urigtigt construerede Perioder hørt til Unntagelserne, og i 3die Kl. mindes jeg ikke et eneste Exempel paa saadanne i Læbet af endnu længere Tid, sjældt jo vel feitede og smagløse Perioder endnu kunne forekomme hos Enkelte.

Latin.

I Kl. B. (Adj. Wolle). Substantiver og Adjektiver lærte efter Madvigs Grammatik og inđovede efter de derpaa beregnede Exempler i Borgens latinste Læsebog. Efter denne er ogsaa Verbet sum inđovet. Derimod ere de 4 Conjugationer og Pronominerne (efter at være lærte af Grammatiken) inđovede efter Grotfends Læsebog, hvoraf Læren har udſøgt og ladet Disciplene understrege de dertil passende Exempler.

I Kl. A. (Adj. Hagemann) har læst Grotfends Læsebog samt Formlæren af Madvigs Grammatik. — **II Kl. B.** (Adj. Hagemann). Af Borgens lat. Læsebog 5te og 6te Afsnit samt 20 Tabler af Phædrus, første Bog. Af Grammatiken er Formlæren blevet repeteret, samt lært Casuslæren, Alt efter Madvigs lat. Sproglære. Klassen har har hørt 1 mundtlig og 2 skriftlige Stile om Ugen efter Trojels Exempelsamling. — **II Kl. A.** (Adj. Hagemann). Af Cæsar de bello Gallico 2den og 3die Bog samt af Phædrus 2den og 3die Bog. Efter Madvigs Grammatik har Klassen repeteret både Formlæren og Casuslæren med de fleste dertil horende Anmerkninger, samt fremdeles læst § 337; § 344; § 347; § 351—355; § 357; § 259—366;

§ 368; § 371—376; § 384—390; § 392—398; § 400; § 403; § 411—420; § 423—426; § 428. Hjæl og her ere tillige nogle af de til disse §§ hørende Anmerkninger blevne læste. Ugentlig har klassen havt 1 mundtlig og 2 skriftlige Stile efter Ingerslevs Materialier, 1ste Samling.

III Kl. (Overlærer, Mag. Wessenberg). **Sallusts Catilina;** **Ciceros IV Orationes in Catilinam;** af **Dvids Metamorphoses** efter **Feldbauschs Chrestomathie** 737 B. (lib. I, 452—II, 380). Af **Madvigs Grammatik Syntarens** 2 første Absnit : S. 211—411 (Nesten stadigt benyttet ved Læsningen af Forfatterne og ved Stilettelsen); af **Formlæren** S. 1—104, 184—210. Af **Ingerslevs Materialier** (1ste Saml.) har **A** skriftlig gjennemgaet S. 148—190, mundtligen S. 116—142, **B** skriftlig S. 85—115, 75—81, mundtligen S. 48—67, begge Absdelinger ved skriftlig Exttemporalstil S. 1—16.

IV Kl. (Rector Olsen). **Livius,** lib. I; **Sallusts Jugurtha;** **Tacitus,** de moribus Germ. **Ciceros disputationes Tuseul.** lib. 3 & 5. **Virgil, Aeneid.** libb. 1, 2 & 3. **Horats,** Od. libb. 1 & 2. Det læste er repesteret med Undtagelse af Sallust. Cursorisk er læst **Seneca de constantia sapientis.** Bojesens rom. Antiquiteter benyttede i forbindelse med Undervisningen i den ældre Historie. Det i forrige Skoleaar læste er repesteret med Klassens øverste Absdeling. Af **Madvigs Grammatik** er læst andet og tredie Tillæg til Syntaren. Ugentlig to skriftlige Stile og een mundtlig (efter Ingerslevs Materialier, 2den Samling, S. 163—189) eller en skriftlig Exttemporalstil. Jevnlig istedetfor Stil en Version.

Græfsk.

II Kl. B. (Mag. Wesenberg). Af C. Bergs Schema til den græske Formlære S. 1—85 (>: indtil V. paa μι excl.) af sammes Læsebog. Dertil svarende udvalgte græske og danske Læseslykker. — **I Kl. A.** (Mag. Wesenberg). Af Langes Materialier de græske og danske Exempler paa Verba paa μι og V. anomala; af Passows Eclogae S. 3—17 og Elianus 2, 9, 15, 17—19, 21—27, 29 (omtrent 6 S.); af Tregders Anthologie omtrent 200 B. (I; IV, 1—10, 13—15, 17, 19; V, 10, 12, 15, 17, 18); af Langes Grammatik Formlæren fuldstændigt indtil 1ste Tillæg (af V. anomala dog kun de i det Læste forekommende). — **III Kl.** (Mag. Wesenberg). Herodot, IX, cc. 59—122. C. Passows Eclogæ S. 140—164 (Xenophon); Homers Odyss. libb. 2 & 3. Af Langes Grammatik hele Formlæren. Det Læste repeteret.

IV Kl. (Nector Døsen). Homers Iliad. libb. 11—14. Herodot, lib. 8. Xenophon, memorab. Socrat. lib. 2. Platons Crito; det Læste repeteret. Af Langes Gram. Syntaren; hele Grammatiken repeteret. Cursorisk er læst Iliad. lib. 21 og det Meste af Herodot, lib. 2. Af Bojesens græske Antiquiteter ere udvalgte Stykker læste.

Hebraisk (Adj. Bahnsen).

III Kl. B. De 2 første Cap. af Genesis. Af Lindbergs mindre Gram. § 1—22 og § 33. **III A.** de 16 første Cap. af Genesis. Gram. § 22—37, samt repeteret forfra til § 22. — **IV Kl. B.** Genesis Cap. 17

-- 32. IV A fra Cap. 30 — Enden, og repeteret til Cap. 30. Endvidere har Clæszen, med Undtagelse af een Discipel, læst de 15 første Psalmer. Gram. er repeteret.

Tydsk.

I Kl. B. (Adj. Wolle). Af Hjorts Gram. Artiller, Pronominer, Hjelpeverbet samt Activum af 1ste Conjugations regelmæssige Verber. Niis es mindre tydsk Læsebog S. 1—46. — I Kl. A. (Adj. Wolle). Læst samtlige Verber, regelmæssige og uregelmæssige, sammensatte og usammensatte, foruden Repetition af det i 1ste Kl. B læste. I Læsebogen S. 38—155. — II Kl. (Adj. Wolle). Hele Formlæren læst efter Hjorts tydsk Gram. Af Hjorts tydsk Læsebog er læst: Sidste Halvdeel af Koæbues Reise um die Welt, — Bildung und Sitten des 12ten und 13ten Jahrhunderts, — Crösus der Reiche, — über Friedrich den Großen, König von Preußen, — og die Hunnen. Af Bremanns tydsk Stiløvelser har II Kl. A indevet fra Pag. 16 til Pag. 43; II Kl. B fra Pag. 1 til Pag. 15 incl.

III Kl. (Adj. Neiss). Hjorts tydsk Læsebog S. 184—234, 164—183, 134—146. Af samme Forfatters tydsk Grammatik: hele Formlæren, og af den syntaktiske Deel flere Negler indsovede tildeels ved de mundtlige Stiløvelser. Bremanns Stiløvelser storstedeels mundtlig Side 52—71.

IV Kl. (Rector Olzen). Hjorts Læsebog Pag. 445—521 (1ste Opl.) Schillers Wilhelm Tell. Hele Hjorts Grammatik. Bremanns Stiløvelser S. 67—94 mundtlig, S. 94—109 skriftlig.

Franſt (Adj. Reiß).

II Kl. B. Borring's Manuel des Ensans fra S. 1—52; Ingerslevs Materialier fra Begyndelsen indtil Talordene; Hjelpeverberne avoir og être (befræftende, nægtende, spørgende, samt nægtende og spørgende). Af Borring's franske Grammatik er læst det Tilsvarende til det i Materialierne Læste. — **II Kl. A.** Borring's Manuel des Ensans fra S. 52 til Enden. Af samme Forfatters Grammatik er læst hele Formlæren (med Undtagelse af Reglerne for Kjennet); Ingerslevs Materialier heelt indøvede, deels mundtligen, deels skriftligen. Retrovertering, Examination i Vocablerne, i Overensstemmelse med Læseplanen. Flere af Fablerne ere lært udenad. — **III Kl.** Abrégé du voyage du jeune Anacharsis fra S. 338—407, hvoraf cursorist fra S. 348—358. Udvælg af de med ulige Numere betegnede Stykker af Borring's franske Stiiloverser fra Nr. 23—41 i Forening med den til disse Nr. svarende syntaktiske Deel af Borring's Grammatik; Formlæren repeteret i Forbindelse med Ingerslevs Materialier indtil de uregelmættede Verber. — **IV Kl.** Borring's Etudes litteraires partie en prose S. 240—290, S. 366—426 og partie en vers S. 41—60. Af samme Forfatters Stiiloverser ere i Forbindelse med Læsningen af Syntaxen mange Exempler af de med ulige Numere betegnede Stykker mundtligen oversatte fra Dansk paa Franſt.

Religion (Adj. Bahnsen).

I Kl. De to første Capitler af Balles Værebog. Af Herslebs mindre Bibelhistorie det G. T.; **I A**, for hvem

dette var Repetition, tillige N. T. — **II Kl.** Af Valles Lærebog Cap. 4, 5, 7 og 8. Af Herslebs større Bibelhistorie fra 2den Afdelings 4de Periode til 3die Afdeling, A tillige repeteret forfra indtil 4de Periode. — **III Kl.** Indledningen og Læren om Sonnen, **III A** desuden repeteret Læren om Faderen. Af Herslebs st. Bibelhist. 3die Afdeling indtil Pag. 201 i 4de Afdeling, samt repeteret 1ste og 2den Afdeling. — **IV Kl.** Indledningen, Læren om Faderen og Pligtlæren; Dimitenderne: Dydslæren, samt repeteret Læren om Sonnen og Aauden. Af Bibelhist. G. T. **IV A** tillige repeteret N. T. — Bibellæsning. **I, II** og **III Kl.** Marci Evangelium samt enkelte Stykker af G. T.; **IV Kl.** Pauli Breve til Philipp. og Coloss., af G. T. Propheten Joel og udvalgte Psalmer.

Historie.

I Kl. B. (Adj. Bahnsen). Kofods Historiens vigtigste Begivenheder, forfra til det romerske Riges Deling og Undergang. Enkelte Stykker og endel Detail er forbigaat. **I Kl. A** desuden repeteret det i forrige Åar læste.

II Kl. (Adj. Neissz). Efter Kofods „Udtog af Historien“: Danmark og Norge. — **III Kl.** Efter foranførte Lærebog: England, Tyskland, Sverrig, Rusland og Preussen. — **IV Kl.** Med Adj. Neissz er læst Danmarks Historie indtil Åar 1533 efter Allens Haandbog; Danmark fra 1533 efter Kofods Udtog af Historien, og endvidere efter samme Lærebog: Sverrig, Rusland, Polen, Preussen, Ungarn, Tyrkiet, det græske Keiserdomme, Arabernes, Mongolernes, Persernes og Chinesernes Historie. Dimitenderne have læst hele den nyere Historie.

Med Nector Døsen er læst af den ældre Historie efter Rosd (Langbergs Udg.) Staterne i Asien, Egypten og Grækenland. Dimittenderne have tillige repeteret det i forrige Aar Læste.

Geographie.

I Kl. (Adjunct Bahnsen). Ingerslevs mindre Geographie er læst; af klassens lavere Afdeling (B) læses kun det, der er trykt med stor Stil. Klassen har forbigaet endel i de 4 sidste Verdensdele.

II Kl. (Adj. Reiß). Efter Ingerslevs større Lærebog i Geographien: Indledningen til Europa; Rigerne Danmark, Norge og Sverrig; efter Ingerslevs „kort Lærebog“ i Geographien: de øvrige europæiske Lande. — **III Kl.** Efter Ingerslevs større Lærebog i Geographien: Indledningen til Europa og de europæiske Lande, i Overensstemmelse med Læseplanen. — **IV Kl.** Efter Ingerslevs større Lærebog i Geographien: den physiske og politiske Geographie; hele Europa. Dimittenderne have læst hele Geographien.

Mathematik (Adj. Ekeroth).

I Kl. Disciplene ere svede i Tavle- og Hovedregning. De bedre regne Regula de tri i Brøk. **II Kl. B.** Bergs Arithmetik Cap. 1, 2, 4 samt noget af Cap. 8. I Cap. 2 er Læren om Delelighed forbigaet. I Regnetimerne ere de forskellige i Praxis forekommende Regnemethoder indøvede. **II Kl. A.** Af Svæningens Geometrie 1ste Cap.; af Bergs Arithm. forfra til Decimalbrøk. **III Kl.** Svæningens Geom. Cap. 2, 3, 4 og 5; af Bergs Arithm.

fra Ørsk til brudne Potentser. De Eldre have indovet Noduddragning. — **IV Kl.** Svenningsens Geom. fra Cap. 6 til Trigonometrien; Bergs Arithm. fra brudne Potentser til Supplementet. Dimittenderne have repesteret det Foregaaende i begge Fag.

Naturhistorie (Adj. Ekeroth).

I Kl. Af Bramsens og Dreiers naturhistoriske Lærebog læst Indledningen og Fuglene. — **II Kl.** Læst Fuglene og Krybbyrene. — **III Kl.** Samme Pensum.

Tegning.

I og II Kl. Ved Undervisningen, som besørges af Adj. Ekeroth, ere benyttede Hetschs Fortegninger til Fri-håndstegning, samt paa forskjellige Maader sammenstillede Træfloder; ogsaa Traadfigurer.

Ligesom forhen har Adjunct Ekeroth i afgigte Winter holdt offentlige Foredrag, i et af Skolens Værelser, over Dele af Naturlæren, til hvilke Foredrag Skolens tvende øverste Klassers Disciple havde fri Adgang.

De foregaaende Angiveser om Skolens Orden og Virksomhed, der næsten i Alt vise tilbage til det, der forrige Aar har fundet Sted, antyde, at en Plan, der igjennem flere Forandringer i de nærmeste Aar har udviklet sig, nu er saavigt udfort, at en fastere Tilstand derefter maatte indtræde. Da Skolens nærværende Rector i dette Aars Mai Maaned tiltraadte dens Bestyrelse, fandt han ogsaa, overensstemmende med de Forventninger, han medbragte, Skolen

saa planmæssig indrettet, dens Virksomhed i en saa fortrinlig Orden og Gang, dens Disciplin saa vel befæstet, at det først og fremmest maatte være ham magtpaalgiggende, aldeles at leve sig ind i det Hele, han forefandt, og som baade i sig selv var vel samstemmende og tillsige i det Væsentlige stemte overens med hans egne Anskuelser; hvorefter det da vilde vise sig, hvad der ved ham videre kunde lade sig udvisse af det alle rede Givne. I min endnu kun korte Bestyrelsesfestid kunde der følgelig ikke være Tale om nogen omfattende Forandring og jeg har derfor kun lidet at anføre, som i denne Tid er blevet anderledes, end det forefandtes.

Min Førgænger havde indført den Skik, at den samlede Skole begynder og ender Ugen med en Lovsang. Der til er nu fojet en Bon, som før Lovsangen holdes af en af Lærerne, i Regelen Religionslæreren. Denne Bon er af fri Conception og affattes særligt for hver enkelt Gang, hvorved der stundom gives Lejlighed til at børre et og andet Thema, som Dagen medfører under Skoleslivet, naar saadant findes passende og hensigtsmæssigt. Paa en Tid, da Bønnens Vane, som er Religiositetens Grundvold, saa almindelig savnes i Familielivet, maa Skolen træde til og gjøre, hvad den formaer. At dens Bestræbelser skalde savne Frygt eller mede Misbøjendelse udenfor Skolens Krebs (denne sidste Indvending har jeg mødt hos Afskillige, jeg allerede for længe siden har talt med om denne Ojenstand), dersor behøver man tilvisse ikke at nære nogen Frygt. Jeg skal endnu tilfoie, at denne Andagtsovelse i Skolen understøttes ved at Disciplene holdes til jævnlig Kirkegang, idet Halvdelen af dem stiftsvis hver Søndag bivaane Gudstjensesten i Domkirken under Tilsyn af en Lærer.

Til at fortsætte den saa vigtige Deling af de oprindeligt paa et toaarigt Cursus beregnede Klasser, der i de lavere Klasser, hvor den er meest forneden, allerede er udstrakt til flere Fag, saa at deres twende Partier, der dannes af de fra to forskjellige Aar opflyttede Disciple, i disse Fag undervises hvert for sig, er der gjort et lidet Skridt fremad, idet Undervisningen i Lydsk og Naturhistorie i 2den Klasse fra næste Skoleaars Begyndelse vil blive deelt. Den anførte Klasse tæller nu 24 Disciple, og vil næste Aar omrent beholde det samme Antal. Desto nødvendigere viste sig denne Forandring, som ogsaa før min Tid var paatænkt. Mere er der endnu at ønske udrettet paa denne Bei; men dette maa være en tilkommende Tid forbeholdt.

Madvigs latinske Formlære vil til næste Aar blive indført i den nederste Klasse, og Tregders græske Formlære i 2den Klasse, hvorfra Brugen af denne Bog efterhaanden vil gaae over til de høiere Klasser, hvor man ter haabe, at en græs Syntax fra den førstnævnte Forfatters Haand vil slutte sig til den. — Ved Sangundervisningen bruges det nu at lade Disciplene selv nedskrive Noderne til de Musikkylfer, de indvø. Da dette giver endeele Tidsspilde, og det er vanskeligt at faae især de yngre Disciple til at nedskrive Noderne ordentligt, vil det herefter blive Disciplene paalagt, at anstaffe sig et Hefte af Berggreenes Sange til Skolebrug.

Skolens Bygninger ere, som bekjendt, i Nector Ingerslevs Embedstid undergaaede betydelige Forandringer, hvorved saavel Skolens Vocaler som Beboelsesleilighederne

ere blevne førdeles smukt og hensigtsmæssigt indrettede. Da Gymnastiksalens Hvælving, som udfylder dens Tagrum, gør det umuligt at understryge Tagstenene indenfra, og Blæsten deraf drev Negnen ind under disse Sammenfninger, til Skade for det Indre af Bygningen, er iaaer en Deel af Bygningen blevne belagt med nye Tagstene, der ere faaledes dannede, at de ville yde den fornødne Beskyttelse. Ligeledes er Gymnastikalen blevne malet og første Gang ved den nærværende Rectors Indsettelse den 5te Juli benyttet som Solennitetsaf, hvortil den i det Hele taget er vel stillet.*)) -- Det store Gaardsrum mellem Bygningernes Quadrat, som er udlagt til Bevægelseoplads for Skolen, har i Sommer faaet en ny Belægning af Leer og Gruus, hvorved den er blevne tjenligere til sin Bestemmelse.

Gymnastikapparatet er ved Aarets Begyndelse blevet completeret med forskjellige Redskaber til de blandede Øvelser, saasom 48 Stykker Haandvægter af forskjellige Størrelser, 8 Par Styler, nogle Springstænger, Neb til Schipning, et Trækketoug m. m. Svømmekrammen (et i øvrigt ubeqvemt Apparat, der maatte ønskes ombyttet med en Svømmeslaade) er blevne forsynet med Dræg og Tong istedfor den Pæl, hvorved den forhen under Øvelserne holdtes liggende paa Dybet, men som var for svag og drev bort i Sommer. Til Klasseværelserne blev ved Aarets Begyndelse anstaffet 5 Thermometre, et Skab til Tegneapparater, et Katheder med Stol, en Tavle paa Fod, 2 Borde og Bænke til en af Hjelpeklasserne. Bagpaa de staaende Tavler blev hensigtsmæssigt anbragt smaa Kasser for deri at

*)) Klavremaskinen er faaledes indrettet, at den med Lethed kan bortages.

lägge Kridt og Svamp. Nullegardinerne paa Solssiden ere farvede grønne.

Over Skolens Indtægter og Udgifter i Regnskabsaaret 1843 tilfoies her en summarisk Oversigt.

Beholdningen efter Hovedregnskabet for 1842 var, som i forrige Program, anført 2244 Rbd. 15 ½. Men ifelge Directionens Resolution af 14de Marts 1843 blev, for at alle Udgifter ved Skolens Ombygning kunde blive optagne i Regnskabet for 1842 (hvilket ikke var stættet, da disse Udgifter ikke alle vare udredede ved Året's Udgang), et Continuationsregnskab for 1842 aflagt under den 24de Marts 1843 for Resten af Bygningsudgifterne til Beløb 1537 Rbd. 79 ½. Som Følge deraf bliver den i Regnskabet for 1843 overgaende Beholdning kun 706 Rbd. 32 ½, hvortil kommer en Beholdning i det separat aflagte Bibliotheksregnskab, til Beløb 7 ½, altsaa ialt 706 Rbd. 39 ½.

Indtægt.

Beholdning fra det foregaaende Åar	706	Rbd.	39 ½
I folge Decisionsposter i Regnskabet for 1841	1	—	74 —
Restancer for 1842	214	—	34 ½
Renter af Skolens Capitaler	558	—	41 —
Skolens Kornindtægter	7303	—	68 ½
Andre Indtægter af Tiender, Bondergods, Jord-			
leie o. s. v.	426	—	10 —
Degnepensioner	109	—	8 —
Skolecontingenter i Alt	1366	—	24 —
Indtægter fra Læsøe	1738	—	9 ½ —
Forskellige Indtægter	16	—	2 ½ —
Aforag paa Laan, Forstud og anden Gjeld . . .	500	—	27 —
Tilstud fra den almindelige Skolefond, en Om-			
dragssum af	686	—	64 —
Summa			13,627 Rbd. 15 ½ ½

rekaøsen staaende Oplagspenge beløb sig ved Udgangen af 1843 til 300 Rbd. Stipendiefondens contante Beholdning var 27 Rbd. 38 f.

Den 5te Juli blev Skolens nærværende Rector indsat i sit Embede af Hans Hviærverdighed Bisshop Ollgaard. Ved Handlingen, som, med Undtagelse af den paa Latin affattede Eeds Aflæggelse, foregik paa Dansk, udviflade Bisshoppen i en Tale „den christelige Religiositets bevarende Magt, betragtet med Hensyn til Vandreren paa den videnskabelige Vei.“ Af Skolens Disciple blev en Cantate assungen, hvortil Ordene forhen vare forfattede af Rector B. Borgen. De Ord, som jeg ved denne Lejlighed talte, astrykkes her til en Erindring for de Tilstedeværende, med det Ønske, at man ikke vil tillægge mig nogen anden Fordring ved deres Offentliggjørelse.

Efterskrift

ved Høitideligheden den 5te Juli 1844.

Hvor lidet synes dog de at hænde det menneskelige Hjerte, som, idet de følge en Retning, der i en lang Tid ikke kun alfor meget har gjort sig gjældende, mene, at saadan høitidlige Handlinger, som den, vi idag have gjennemlevet, ligesom mangehaande andre festlige Indstiftelser, kun ere overantvordede Skifte, som tabe deres Betydning i en oplyst Tidsalder, fordi de ikke kunne have andet virkelig Indhold end det, hvortil den dannede Land ved sin egen indre Bevægelse maatte kunne komme. Det er saare let, at beraabe sig paa den forstandige Erkjendelses Kraft, paa den klare Forestilling om Pligtbuds Robvendighed; men naar man dog alfor ofte maa sige sig selv og sige det om Andre, at den klarere Erkjendelse og en dermed følgende høiere moralss Kraft, om

den end skulde tilhøre Tidssalderen, dog ikke altid er i lige Grad tilstede hos den Enkelte, forekommer det mig rettere at føle sig i sin Hymghed og med et redebont Hjerte ataabne sig for enhver levensdigorende Indsydelse af en høiere Magt, som Livet i dets forskellige Skiftelser kan tilføre os. Ogsaa jeg havde jo allerede i Tanke og Handling tilforn vedkjendt mig den Straaben, til hvilken jeg her har modtaget den offentlige Indvielse; og dog vilde jeg ikke undvære denne Dag af mit Liv, ikke undvære dens oploftende Fylde, som vil bevare den en Plads imellem mine ædleste og dyrebareste Livsminder. Ja jeg har idag sluttet en Pagt, eg jeg vil gjenemføle Betydningen af dette Ord med min Sjæls hele Styrke, i det fuldeste Omfang. Jeg har sagt mig og jeg vil sige mig, med hvilken dyb, med hvilken hellig Alvor den Høieste Billie her træder mig imode: „Jeg har sat Dig til en Bogter over mange Sjæle, og jeg vil kræve dem af Din Haand! Jeg stalte dem i mit Billede, og Du skal uddanne mit Billede i dem. Hvad Du er, hvad Du gør, skal være en Sæd i en udødelig Jordbund og opvore til Belsignelse eller til Fordær!“

Ja det er en stor, en uoverskuelig Byrde, der er lagt paa mine Skuldre, et Ansvar for Tiden og Evigheden, for Gud og Mennesker, som vel maa bøje Sjælen til Bon om Kraft og Bistand fra oven. Men jeg beder denne Bon ikke med Forsagen, men med Tilslid; jeg føler i mit Inderste en Billie, og tillige en Velvilliens Kraft, som bringer mig til at see Fremtiden imode med Lyst og Mod; og naar jeg tænker mig Livets mangehaande Tilstiftelser og de vanskelige Opgaver, som kunne forestaae, da er der et Ord, som jeg har baaret hos mig fra min tidlige Ungdom, som ofte har tjent mig til Trost og Støtte, og som ogsaa nu kommer som en gammel trofast Bon og taler mig til Hjertet; jeg mener dette Ord: Naar jeg gør hvad Mit er, saa vil Gud ogsaa gjøre Sit.

Men hvad jeg her har sagt, kunde være for mig selv i en enelig Time. Hvad jeg nu vil sige, er til Eder, J unge og J Elbre, som ere samlede i denne Krebs. Det er en Pagt, jeg idag har gjort, en Pagt med Gud, men ogsaa med Mennesker. Enhver Pagt, som sluttet mellem Mennesker, medfører genseidige Forpligtelser. Er der altsaa en Sandhed i den sluttede Pagt, en Sandhed, som er rodfæstet i Guds Billie og i Hornusten, saa ere J og saa forbundne ved Pagten, ligesom jeg; og dette var det, jeg havde Trang til at udtaale, for at J ikke skulde være blot Meddelelse men ogsaa føle Eder som Meddeelstige, i den hellige Handling, ved hvilken J have været tilstede.

Med Eder, I Unge, I mine kjære Disciple, har jeg sluttet en
Pagt, at jeg vil dele en Faders Omsorg for Eders aandelige Vel,
at jeg vil elske Eder og af al den Evne, som er mig given, lede
Eder fremad til Herrens Frygt og i menneskelig Kunstdæk, at jeg
ved Opmuntring og Formanning, ved Lære og Advarsel, endelig
ved Skolens Regel og Tugt vil bringe Eders Sjæle til at vore
i det Gode, medens Herren lader Eders Legemer vore i Sundhed
og Kraft, saa at I indvirkede paa Sjæl som paa Legeme kunne
gaae Eders Bestemmelse imode. Dette er min Forpligtelse til Eder;
men Eders Forpligtelse til mig er den, med redebon Hu at mod-
tage de aandelige Gaver, Skolen byder Eder, at erkjende Eders
Læreres kjærlige Bestrebelser for at fremme Eders Vel og imode-
komme dem af egen fri Willie, saa at Skolen ikke skal blive Eder
et Sted for Evang, men for Frihed til at gjøre det Gode og for
den Glæde, hvortil denne Frihedaabner Adgang.

Og først og fremmest maae I føle, at, naar Skolen til viese
Eder søger at lede Eders Hjerter til Andagt indenfor dens Vægge,
og ligeledes fører Eder til Deeltagelse i den offentlige Gudstjeneste,
da er Meningen den, at gjøre Eder deelagtige i det usfatterligste
Gode, noget Menneske kan eie, det er den nærværende, virk-
somme Tanke om den hellige Gud, hvis Øie til enhver Tid vog-
ter paa Eder, og hvis Kjærlighed til enhver Tid skal fylde
Eders Hjerter. Til Gud staaer Veien aaben for Smaa som for
Store; og dersor siger jeg Eder: den Pagt vi her have sluttet, dens
inderste Væsen og Sandhed er det, at I skulle soge Gud, ikke
blot naar Eders Lærere saa at sige fore Eder ved Haanden til ham,
men ogsaa naar I ere ene og overladte til Eder selv, I skulle soge
ham i daglig Bon og i stille, kjærlig Eftertanke. Og erindrer
Eder her, hvad jeg ogsaa forhen har sagt Eder: søger Eders Ska-
ber i Eders Ungdom; thi naar Alene komme, og det ikke for er
stæet, da er det ikke saa let at soge ham.

Naar I opfyldte denne Pagt, saa ville I ogsaa lettere gjøre,
hvad deraf folger. I ville da ansee Skolen for et helligt Sted,
hvor Eders barnlige Sjæle skulle tilføres Erkjendelse af Sand-
heden, der er hoi og hellig, fordi den er et Udtryk af Guds eget
Væsen. Men, agte I Skolen som et helligt Sted, som et Sand-
hedens Tempel, da ville I ogsaa vide at ære den ved gode Sæ-
der og ved en Opsorsel, der bærer Præg af Anstand. Thi Sand-
heden er nær beslagtet med det Edle og Skjonne, og den Unge,
der i sit ydre Væsen rober Bildhed og Raahed, han viser derved,
at han endnu staaer udenfor Skolens Land og ikke endnu fortjener

at telles iblandt dens verdige Disciple. Om den store og ustrvigelige Forpligtelse, I have til at vise Flid og Udholdenhed ved Eders daglige Beskæftigelser, behover jeg kun at sige saa Ord; thi I kjenne den tilstrækkelig; men ogsaa her hedder det: *ora et labora*, det er bed og arbeid. Beware I i Eders stille Sind den jevnlige Tanke om det høieste Væsen og hans Billie, da vil Flidens Pligt ogsaa blive Eder i Virkeligheden lettere at udøve. Er dette ikke klart nok for nogle af Eder, da vil jeg sige Eder dette: Tænker ofte paa, hvilken uendelig Glæde I kunne gjøre Eders Forældre og Lærere ved Eders Flid, og arbeider da flittigt og glædeligt med denne Tanke i Sindet; dette vil give Eder Styrke til at tanke paa Eders høieste Fader ved Eders Gjerning; thi det Barn, der trolig stræber efter at tækkes sine Forældre og Lærere, vil derved ogsaa stræbe efter at tækkes sin Gud. Og naar I da gjøre dette, og Flidens Gjerning dog stundom kan falde Eder svær, og Eders Arbeide ikke altid synes at lønne sig med sieblikkelig Tilfredsstillelse, saa erindrer ogsaa I det Ord, jeg nylig sagde: Naar vi kun gjøre Vort, vil Gud ogsaa gjøre Sit.

Men Eder, I Eldre, hvem Baretægten over de Unge er bestroet i Hjemmet, ogsaa med Eder har jeg indgaaet en Pagt. I kunne af mig forlange, at Skolen skal bestørme de Unge's Sædelsighed, medens de ere der, at den skal auføre dem til Orden, veilede deres Flid og bestemme deres Arbeider saaledes, at deres Beskæftigelse og Fritid staac i et passende Forhold til hverandre. I kunne forlange, at Skolen ved Opmuntring og Straf skal give de Unge virksomme Bevæggrunde til at benytte deres Tid vel; I kunne af Læreren forlange Strenghed forbunden med Billighed. Men af Eder kan derimod Læreren kræve — og dette er den Grund, hvorpaa al Tillid i hans Forhold til Eder beroer, den Betingelse, som er sat for enhver Mulighed af en fællebs Stræben og Samvirken: at I aldrig glemme, hvad en gammel Forfatter saa sandt og hyndigt har udtrykt i de Ord: „Intet Uredelt og Saarende for den moraliske Følelse, være sig i Handling eller i Ord, maa komme indenfor Dørtærskelen, hvor et Barn opholder sig.“ Jo strengere Eders Fordringer ere til Skolen, desto strengere maae de være til Eder selv. Et samvittighedsfuldt huusligt Tilsyn maa nødvendigen forbinde sig med Skolens Beskræbelser, ikke blot hvad Fliden angaaer, men ogsaa hvor Talen er om de Unge's Adspredelser og Benyttelsen af deres Fritimer. Læreren og Opdrageren i Hjemmet maae rekke hverandre Haanden, meddele sig til hverandre og kunne stole paa hverandre. Et Forholdet saaledes, da vil ogsaa

de Eldre i Hjemmet vide at vurdere de Vankeligheder, Skolen ofte kan have at overvinde, og denne vil da mindre mode Misundelse, end det ellers ofte kan blive Tilsældet. Det er en Erfaring, at det gjerne er de ligegeyldigste Opdragere, som mest ere tilboelige til at klage over Skolen; og intet Under, da deres egne Fejl ligge skjulte i Summen af det, hvorover de klage. Dersom vi være ogsaa dette medindbefattet under den Pagt, som i Dag er sluttet fra Eders Side, I Forældre, Børger og Opdragere, virksom Imødekommens og Medvirken til Skolens Formaal, Agt for dens Orden og billig Betragtning af dens Bestræbelses. Det er et stort og skjont Formaal, hvortil vi skulle samvirke, og, har det ogsaa for Eder sin Moie, sine Sorger, saa lad det være sagt til vor gienstige Trost og Opmuntring: Naar vi gjøre Vort, vil Herren ogsaa gjøre Sit.

Ogsaa med Eder, mine kjære og retsfindige Medslærere, har jeg idag sluttet en Pagt, det er: en Broderlighedens Pagt. Jeg priser mig lykkelig ved at være indgaaet til en Kreds, hvor saa ødle Kræfter samvirke; ja det første, hvorfor en taknemlig Tanke røgte sig i mit Indre, da jeg som Fremmed kom her til Stedet, var det, at jeg her fandt Mænd, som jeg kunde elste og agte, baade fra Landens og Hjertets, fra Kundstabens og Billiens Side. Saalænge det maa være mig givet at virke i Samfund med saadanne Mænd, tor jeg selv anprise denne Skole som fortrinlig, uden at jeg behøver at undsætte mig ved denne Dom, som om den indbefattede megen Selvroes. I have modtaget mig med Kjærlighed, og saaledes ville vi ogsaa forene os alle som Brodre, der ved Enighed blive stærke og i stand til at udrette Meget. Vi ville anse den os betroede Udgdoms Undervisning som en Hovedgjenstand, der stadigen skal bestjælte vores tanker; vor Omsorg skal folge den ogsaa paa de Veie, der gaae udenfor Skolens Vægge. Vi ville meddele hverandre vores Glæder og Bekymringer, som Dagens Gjerning i Skolen bringer os, og vi ville pleie fælleds Raad om det, der i tvivlsomme Tilsælbe er at gjøre. Saaledes er det hidtil steet, og saaledes skee det ogsaa i Fremtiden. Og skalde da en oganden Forstjellighed i Personlighederne, en Ullighed i Anstuelser vise sig, da ville vi mindes, at vi ere forenede som Brodre, da ville vi ikke opgive hverandre, men holde fast ved hverandre og bevare Troen paa hverandre.

Men er dette det Sind, hvori jeg veed at I, mine kjære og høitagede Embedsbrodre, mødes med mig, og hvori vist Enhver i denne Forsamling mødes med os, at vi i den fælleds Sag ville

virke saaledes, at vi baade til Trost under Arbeidets Besvær og til en glædelig Udsigt mod dets Ven og Frugter kunne sige, at vi ville gjøre Vort, og Herren da ogsaa vil gjøre Sit — saa ville vi ogsaa mindes, at vor Kirken ikke tilhører os og den os omgivende Kreds alene, men at vi med Alt, hvad vi formaae at udrette, tilhøre Staten og det fælles Fædreland. I Fædrelandets Skjød og i dets hellige Navn er vor Vagt indgaaet, og til dets Navn, Fremvært og Forherligelse skal den opfyldes. Vi skulle lære vor Ungdom, at Fædrelandet har gyldigt Krav paa Alt, hvad vi ved vor Anstrengelse kunne bringe os selv til at blive, at vi skulle være dets Love og else det trofast til det Yderste, af vort fulde Hjerte, ja om saa Hjertet skulle briste derved. Naar jeg tænker mig, at den Ungdom, der sidder paa denne Skoles Bænke, engang skal optræde virksom iblandt Landets Borgere, at de Spirer, som her opstaaer, skulle omplantes og bære deres Frugter vidt omkring paa Fædrelandets Jordbund, da forekommer mit Skald mig endnu betydningsfuldere og ærværdigere. O! blev det mig givet, at der fra disse Bænke maatte udgaae en og anden stor og usædvanlig Mand, en af de Mander, som ved Daad eller Skrift formaae at bringe deres Tidsalder videre frem, som blive Nationen en levende Kilde til forhojet Kraft, Lykke og Ere! Vort Fædreland behøver store Mænd. Det er kun lidet, og det har undergaact tunge Tilskiftelser; i sine Borgeres Værd maa det soge sin Storhed. Af mig skal jeg aldrig onste Andet vedligeholdt i en jordisk Udodelighed, end hvad der af min Hu, mit Ord maatte gaae over i udodelige Værker af mine Disciple; og den høieste Ere, jeg søger, er den, om det maatte kunne skrives paa min Grav: Her hviler en god Mand, som var Læret for store Mænd.

Fædrelandets jordiske Værge, dets Høiheds synlige Billeder er den ophoiede Person, til hvem jeg idag har aflagt Vagten Løfte. Algede Gud, velsign vor allernaadigste Konge. Paa hans Skuldre hviler en storre Byrde, storre OmSORGER staar for hans Sjæl, til hvem Du knyttede Landets Vel og Bee med de fasteste Baand. Giv ham Glæde af vor Streben og af enhver Streben, som rorer sig under hans Høfsorg. Skjænk ham Din Kraft og Bistand, saa at hans Ønsker maace finde deres Opfyldelse i lykkelige Tider, som opgaac for Folket under hans Styrelse. Hold Din Haand naaderig over dem, han nærmest falder Sine, og til hvilke hans Livs Lykke og dets Haab nærmest er knyttet. Bestjærn de Mænd, der staar ved hans Throne og efter hans Bud varetage det Hverv, under hvilket vor daglige Gjerning i Skolen er henlagt. Om

deres Nidkærhed for at fremme det Gode i deres Bestyrelseskreds, hvor de kunde betroe dets Fremme til en sikker Haand, har denne By et glædeligt Bidnesbyrd i de store og gjennemgribende Forbe- dringer, som blevne udførte her ved Skolen, medens den bestyredes af den høitfortjente Mand, hvis Minde endnu bevares frist af Alle i denne Kreds med Kjærlighed og Erfjendtlighed. Lad Din Raade og Kraft, o Gud, folge med Stiftets høie Øvrighed og det hæder- værdige Tribunal, som har sit Sæde i denne By. Bevar naadigen vor Commune og dens Øvrighed. Din Belsignelse hvile over Markerne og Din Fred over Borgernes Tage. Lad os leve lykke- lig sammen under Lovenes Bestyttelse, og giv mig, o gode Gud, at det maa gaae i Øpsyldelse, hvad der nylig i Sangen blev onsket:

Med Trostab vil jeg Agren dyrke,
Hvor Sandheds Frøkorn lægges ned;
Blessign mig, Gud! med Troens Styrke
Og giv mig Haabets stille Fred!
Øs alle ved Din Faderhaand
Dinslynge Kjærlighedens Baand!

Den offentlige Examen
i Viborg Kathedralskole for Aaret 1844,
 foretages i følgende Orden:

Skriftlig Prove.

Tirsdagen den 17de September.

8—12.	IV, I Klasse Dansk Stil.		2—6.	IV, III, II Klasse La- tinist. Stil.
7½—9.	II Klasse Regning.		2—5.	I Klasse Regning.
9—12.	II, I Kl. Dansk Stil.			

Torsdagen den 19de September.

8—12. IV Klasse Latinist Version.

Mundtlig Prove.

Torsdagen den 19de September.

8—10.	III Klasse Latin.		9—12.	II Klasse Franst.
2—4.	II Klasse Historie.		3—5½.	I Klasse Latin.
4—5½.	III Klasse Franst.			

Fredagen den 20de September.

7½—9.	IV Klasse Græst.		9—12.	II Klasse Tydst.
10—12.	III Klasse Hebraist.		3—6.	I Klasse Religion.
2—3.	IV Klasse Tydst.			
3—5.	IV Kl. Mathematik.			

Løverdagen den 21de September.

8—9½.	IV Klasse Religion.		7½—10.	I Kl. Naturhistorie.
10—11.	IV Klasse Franst.		10—12½.	II Klasse Græst.
2—4½.	III Kl. Mathematik.		3½—6.	I Klasse Dansk.

Mandagen den 23de September.

8—10.	IV Klasse Latin.		8—10½.	III Klasse Historie og Geographie.
10½—12.	IV Klasse Hebraist.		10½—12.	III Klasse Tydst.
3—5.	IV Klasse Historie og Geographie.		2—5.	II Klasse Religion.

Tirsdagen den 24de September.

8—10.	III Klasse Græst.		8—10.	II Klasse Geographie.
10—12.	III Klasse Religion.		10—1.	II Kl. Mathematik.
2—5.	I Klasse Historie og Geographie.		3—6.	II Klasse Latin.

Dansdagen den 25de September.

7½—10.	I Klasse Tydst.		10—1.	II Kl. Naturhistorie.
	3—6.			Gang og Gymnastik.

Fredagen den 4de October om Formiddagen kl. 8 møde de til Optagelse i Skolen anmeldte Disciple for at underkastes en mundtlig og skriftlig Prøve, hvorefter deres Plads i Skolen vil blive bestemt. Lørdagen den 5te October om Formiddagen kl. 10 foretages Translocationen, og Mandagen den 7de October begynder Undervisningen for det nye Skoleaar.

Til at overvære den mundtlige Deel af Skolens aarlige Hovederamen, og Translocationen, inbhydes herved Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens og Biderstabenres Belyndere.

Viborg Cathedralskole, den 3die September 1844.

F. C. Olsen.

Time-Cabel

for Viborg Kathedralskole i Skoleaaret fra 1ste October 1844 til 30te September 1845.

Time.	Klasse.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Loverdag.
8—9.	4. 3. 2. 1.	Religion B. Tydsk X. Latin S. Tydsk Wo.	Latin O. Geographie X. Religion B. A. Latin S. B. Latin Wo.	Latin O. Religion B. Geographie X. Regning E.	Religion B. Latin W. Historie X. A. Latin S. B. Latin Wo.	Latin O. Dansk Stil Wo. A. Græst W. B. Frans X. Regning E.	Latin O. Historie X. Religion B. A. Latin S. B. Latin Wo.
9—10.	4. 3. 2. 1.	Græst O. Historie X. A. Arithmetik E. B. Græst W. A. Latin S. B. Latin Wo.	Gl. Historie O. Dansk Wo. A. Latin S. B. Græst W. Kalligraphie X.	Latinsk Stil O. Fransk X. A. Naturhist. E. B. Tydsk Wo. Religion B.	Fransk X. Arithmetik E. A. Latin S. B. Græst W. Geographie B.	Græst O. Geographie X. A. Arithmetik E. B. Græst W. A. Latin S. B. Latin Wo.	Græst O. Religion B. A. Regning E. B. Frans X. A. Latin S. B. Latin Wo.
10—11.	4. 3. 2. 1.	Latin O: Fransk X. A. Græst. W. B. Latin S. Dansk Wo.	Græst O. Latin W. Historie X. A. Latin S. B. Latin Wo.	Geographie X. Latin W. A. Tydsk Wo. B. Naturhist. E. Historie B.	Græst O. Tydsk X. A. Græst W. B. Tydsk Wo. Naturhistorie E.	Tydsk O. Latin W. A. Fransk X. B. Latin S. Dansk Wo.	Fransk X. Græst W. Latin S. Regning E.
11—12.		III Afdeling Gymnastik.	II Afdeling Gymnastik. II Afdeling Tegning.	Sang (Ensemble)	I Afdeling Gymnastik. I Afdeling Tegning. II Afdeling (Alt) Sang.	III Afdeling Gymnastik. III Afdeling Tegning. I Afdeling (Bas) Sang.	I Afdeling Gymnastik. III Afd. (Sopran) Sang. IV Afdeling Tegning.
2—3.	4. 3. 2. 1.	Dansk Wo. Arithmetik E. Religion B. Kalligraphie X.	Historie X. A. Hebraisk B. B. Lat. Stil W. A. Geometrie E. B. Latin S. Dansk Stil Wo.	Religion B. Geometrie E. A. Græst W. B. Latin S. Kalligraphie X.	Historie X. A. Lat. Stil W. B. Hebraisk B. A. Naturhistorie E. B. Latin S. Dansk Wo.	Geographie X. Geometrie E. Dansk Stil Wo. Historie B.	Hebraisk B. Latin W. A. Fransk X. B. Regning E. Dansk Stil Wo.
3—4.	4. 3. 2. 1.	Tydsk O. Græst W. A. Fransk X. B. Arithmetik E. Religion B.	Geometric E. A. Lat. Stil W. B. Hebraisk B. A. Latin S. B. Fransk X. Tydsk Wo.	Fransk X. Latinsk Stil W. A. Latin S. B. Regning E. Geographie B.	Latinsk Stil O. A. Hebraisk B. Lat. Stil W. Kalligraphie X. A. Latin S. B. Latin Wo.	Dansk Stil Wo. Religion B. A. Latin S. B. Arithmetik E. Kalligraphie X.	Arithmetik E. Kalligraphie X. Dansk Wo. Religion B.
4—5.	4. 3. 2. 1.	Latinsk Stil O. Latin W. A. Latin S. B. Fransk X. Naturhistorie E.	Hebraisk B. Græst W. A. Fransk X. B. Latin S. Regning E.	Arithmetik E. Græst W. Kalligraphie X. A. Latin S. B. Latin Wo.	Latin O. Historie X. Latin S. Tydsk Wo.	Geometric E. Græst W. Geographie X. Tydsk Wo.	Tydsk O. Fransk X. A. Tydsk Wo. B. Naturhist. E. Geographie B.

O. betyder Rector Olsen. W. Overlærer, Mag. Wesenberg. X. Adjunct Reiss. S. Adjunct Segemann. E. Adjunct Ekeroth. Wo. Adjunct Wolle. B. Adjunct Bahnsen.